

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Економіко-правовий факультет

Кафедра обліку і фінансів

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

«Сучасний стан та шляхи удосконалення обліку, аналізу і аудиту грошових коштів на підприємстві»

«Current state and ways of improvement of accounting, analysis and audit of monetary funds at the enterprise»

Виконала: здобувачка очної (денної) форми навчання спеціальності 071 Облік і оподаткування
Освітня програма Облік і оподаткування
Буряга Ольга Костянтинівна

Керівник: к.е.н., доц. Масіна Л.О. _____

Рецензент: д.е.н., проф. Волощук Л.О.

Рекомендовано до захисту:
протокол засідання кафедри
№ ____ від ____ . ____ . 20 ____ р.

Завідувачка кафедри
_____ Оксана САВАСТЄЄВА
(підпис)

Захищено на засіданні ЕК № 8
протокол № ____ від ____ . ____ . 20 ____ р.
Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою/шкалою ECTS/ бали)

Голова ЕК
_____ Людмила МАСІНА
(підпис)

Одеса 2025

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	4
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	11
1.1. Наукові основи, економічний зміст та завдання обліку грошових коштів на підприємстві	11
1.2. Методологічні засади обліку грошових коштів на підприємстві	15
1.3. Практичні аспекти обліку грошових коштів на підприємстві	21
1.4. Шляхи удосконалення обліку грошових коштів на підприємстві	29
Висновки до розділу 1	34
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	36
2.1. Наукові основи, економічний зміст та завдання аналізу грошових коштів на підприємстві	36
2.2. Методологічні засади аналізу грошових коштів на підприємстві	39
2.3. Практичні аспекти аналізу грошових коштів на підприємстві	46
2.4. Шляхи удосконалення аналізу грошових коштів на підприємстві	54
Висновки до розділу 2	61
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ	

УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	62
3.1. Наукові основи, економічний зміст та завдання аудиту грошових коштів на підприємстві	62
3.2. Методологічні засади аудиту грошових коштів на підприємстві	65
3.3. Практичні аспекти аудиту грошових коштів на підприємстві	71
3.4. Шляхи удосконалення аудиту грошових коштів на підприємстві	77
Висновки до розділу 3	81
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ	98

АНОТАЦІЯ

Буряга О.К. Сучасний стан та шляхи удосконалення обліку, аналізу і аудиту грошових коштів на підприємстві: магістерська кваліфікаційна робота за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» / ОНУ імені І. І. Мечникова. Кафедра обліку і фінансів. Науковий керівник: Масіна Л.О. , к.е.н., доц. Одеса, 2025, 98 с.

Зміст роботи (анотація): у магістерській кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні, методичні аспекти та практичні підходи обліку, аналізу й аудиту грошових коштів на підприємстві. Окреслено сучасні наукові погляди на економічну природу грошових коштів і доведено їхню важливість для забезпечення стабільної діяльності та платоспроможності підприємства.

Висвітлено порядок ведення первинного, аналітичного та синтетичного обліку грошових коштів, а також визначено особливості документального оформлення та відображення відповідних операцій у бухгалтерській системі. Проведено аналіз руху грошових коштів і здійснено оцінку ефективності їх використання.

Окрему увагу приділено організації аудиту грошових коштів: розкрито методичні підходи, процедури перевірки їх наявності, законності руху та дотримання нормативних вимог. На підставі отриманих результатів сформульовано пропозиції щодо вдосконалення облікових, аналітичних та контрольних процедур у сфері управління грошовими коштами

Ключові слова: аналітичний та синтетичний облік, аналіз, аудит, методологія, практика, грошові кошти, актив, пасив, готівка, ліміт каси, автоматизація.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

МСА	Міжнародні стандарти аудиту
МСБО	Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку
МСФЗ	Міжнародні стандарти фінансової звітності
ПКО	Прибутковий касовий ордер
ВКО	Видатковий касовий ордер
НП(С)БО	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку
ПКУ	Податковий кодекс України
ТОВ	Товариство з обмеженою відповідальністю

ВСТУП

Актуальність теми. Грошові кошти є фундаментом кругообігу ресурсів підприємства. Саме вони забезпечують безперервність господарських процесів і створюють умови для підвищення платоспроможності суб'єктів господарювання. Щоденно значна кількість підприємств здійснює численні розрахункові операції — з працівниками, контрагентами, бюджетом та власниками.

Грошові кошти задіяні на всіх етапах кругообігу капіталу: під час здійснення постачання, виготовлення продукції та реалізації. Ефективне управління грошовими потоками дає змогу підприємству самостійно фінансувати свою діяльність.

Наявність достовірних й повних даних про рух грошових коштів дозволяє керівникам ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення та зміцнювати фінансову стабільність підприємства.

Контролюючі органи приділяють особливу увагу обліку грошових коштів, так як ці активи є найбільш ліквідними. Чим краще організований їх облік, тим впевненіше підприємство почувається на ринку і тим стійкішим є його фінансовий стан.

Актуальність організації грошових розрахунків пов'язана з гострою проблемою запровадження усіма суб'єктами господарювання механізмів функціонування нових форм готівкових і безготівкових розрахунків.

Суттєве значення грошових коштів обумовлює потребу в детальному вивченні. Грошові кошти є дуже чутливою сферою у процесі аналізу платоспроможності та подальшого існування кожного підприємства. З цієї причини необхідно забезпечити ретельний контроль за їхнім оприбуткуванням, витрачанням і загальним рухом.

Аудиторська перевірка грошових ресурсів — це процес незалежної перевірки та оцінки фінансового стану. Аудитори аналізують фінансову звітність і документацію, щоб переконатися, що грошові кошти були

правильно обліковані та відображені відповідно до правил і стандартів бухгалтерського обліку. Це дозволяє виявити різноманітні порушення, умисні зловживання та крадіжки, які можуть призвести до грошових коштів і, у найсерйозніших випадках — до банкрутства підприємства. Це ще раз підтверджує необхідність і значущість зовнішньої перевірки та аудиту.

Теоретична й практична значущість розв'язання зазначених питань, а низький рівень дослідження у науковому та прикладному аспектах спричинив актуальність даної теми.

Мета і завдання дослідження.

Основна мета магістерської роботи полягає у обґрунтуванні теоретичних аспектів та створенні практичних рекомендацій для вдосконалення методичних і організаційних підходів до обліку, аналізу та аудиту грошових коштів у діяльності підприємства з урахуванням підвищення ефективності його управління та забезпечення фінансової стійкості в умовах подальшого розвитку.

Завдання дипломної роботи магістра:

1. Обґрунтувати підходи з наукової та методичної точки зору до обліку, аналізу та аудиту грошових коштів;
2. Надати економічну характеристику грошових коштів і визначити їхнє значення у забезпеченні фінансової стабільності підприємства;
3. Дослідити організацію первинного, аналітичного та синтетичного обліку грошових коштів;
4. Здійснити оцінку руху грошових коштів та ефективності їх використання на підприємстві;
5. Проаналізувати особливості організації та методики аудиту грошових коштів у межах підприємницької діяльності.
6. Розробити обґрунтовані практичні рекомендації з підвищення ефективності обліку, аналізу та аудиторської перевірки грошових коштів у компанії за результатами проведеного дослідження

Об'єкт і предмет дослідження.

Об'єктом дослідження є система обліку, аналізу та аудиту грошових коштів у діяльності підприємства.

Предмет дослідження – комплекс теоретичних, методичних і практичних питань удосконалення обліку, аналізу та аудиту грошових коштів на прикладі підприємства ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС».

Методи та джерела інформації для дослідження.

Під час дослідження застосовувалися наступні методи: методи аналізу та синтезу для оцінки поточного стану обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства; метод індукції – для формулювання узагальнених висновків на основі конкретних фактів; дедукції – при уточненні термінів «грошові кошти», «облікова політика», «аудит грошових коштів»; порівняння, узагальнення та групування – для дослідження напрямків використання грошових коштів та їхнього впливу на фінансове становище; абстрактно-логічний метод – при розробці теоретичних положень і обґрунтуванні практичних пропозицій.

Також були задіяні окремі методи бухгалтерського обліку (документування, оцінка, рахунки, подвійний запис, баланс і звітність) – для аналізу облікових процедур і проведення аудиту грошових коштів. Розрахунково-аналітичний метод використано для оцінки фінансових показників та визначення резервів підвищення ефективності управління грошовими потоками.

Інформаційну базу дипломної роботи склали наукові публікації українських і зарубіжних економістів, матеріали професійних конференцій, чинні законодавчі та нормативно-правові акти України, зокрема нормативи з аспектів бухгалтерського обліку, формування фінансової звітності та аудиту. Окрім цього використано НП(С)БО, МСФЗ та МСА.

Джерелом практичної інформації стали первинні документи, облікові реєстри та фінансова звітність ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» Одеської області.

Практичне значення отриманих результатів.

Магістерська кваліфікаційна робота має прикладну спрямованість,

оскільки містить практичні напрацювання щодо оптимізації обліку, аналізу та аудиту грошових коштів на базі ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС». У процесі дослідження розглянуто поточну систему обліку, проведено аналіз руху коштів, проведено дослідження аудиту за окремим напрямком.

Сформульовані пропозиції представляють практичну цінність і придатні для впровадження у діяльність ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» з метою покращення фінансового контролю, підвищення прозорості грошових операцій і забезпечення ефективного управління ресурсами.

Отримані результати також можуть бути корисними для інших підприємств, що функціонують у подібних умовах, а також для експертів з питань бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю й аудиту в процесі удосконалення методичних підходів до управління грошовими коштами.

Апробація результатів дослідження, кількість та обсяг публікацій.

За темою магістерського дослідження опубліковано тези доповіді:

Буряга О.К. Сучасні проблеми обліку грошових коштів на підприємствах у період воєнного стану та способи їх вирішення. *Збірник тез доповідей студентів, аспірантів та здобувачів – учасників 81-ї звітної конференції Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Секція економічних і правових наук (22–24 квітня 2025 р., м. Одеса) /* відп. ред. О. В. Побережець; ред. кол.: Л. Є. Борисова, Н. В. Добровольська, М. А. Кіріліна та ін. – Одеса : Олді+, 2025. – 388 с. С.264-268.

Масіна Л.О., Буряга О.К. Сучасний підхід до аудиту грошових коштів на підприємствах малого бізнесу. *Теорія, методологія і практика організації фінансових відносин в умовах глобальної турбулентності: актуальна проблематика і шляхи її вирішення [Електронний ресурс] : Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції 31 жовтня 2025 року, м. Одеса, Україна /* За ред. О. М. Савастєєвої та ін. – Електронні текстові дані. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2025. – 139 с. С. 92-94.

Загальна структура та обсяг роботи.

Магістерська робота включає вступ, три основні розділи, висновки та

рекомендації, список джерел і додатки.

У першому розділі «Сучасний стан та шляхи удосконалення обліку грошових коштів на підприємстві» розкрито економічний зміст і завдання обліку грошових коштів, досліджено методологічні основи та розглянуто практичні аспекти обліку на прикладі ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС», а також запропоновано шляхи його вдосконалення.

Другий розділ «Сучасний стан та аналіз грошових коштів на підприємстві» охоплює теоретичні основи аналізу, методику проведення, оцінку руху грошових коштів на підприємстві та пропозиції щодо підвищення ефективності аналітичних процесів.

У третьому розділі «Сучасний стан та шляхи удосконалення аудиту грошових коштів на підприємстві» дослідження присвячено економічній сутності та завданням аудиту, методологічним основам, аналізу практики проведення аудиту грошових коштів на підприємстві та рекомендаціям щодо його вдосконалення.

За підсумками дослідження сформульовано висновки та практичні рекомендації.

Зміст магістерської роботи викладено на 98 сторінках комп'ютерного тексту. Робота включає 19 таблиць, 11 рисунків. Положення основного тексту доповнено матеріалами, поданими у 28 додатках. Список використаних джерел включає 75 найменувань і займає 8 сторінок.

РОЗДІЛ 1

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Наукові основи, економічний зміст та завдання обліку грошових коштів на підприємстві

Облікова система грошових коштів має важливе значення для управління фінансами. В українській науковій традиції термін «грошові кошти» трактують як абсолютно ліквідні активи, доступні для негайного використання в касі або на поточних рахунках.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» під грошовими коштами розуміють готівку, кошти на рахунках у банках і депозити до запитання [16]. Отже, вважаємо, що гроші є основним засобом для здійснення розрахунків у вигляді монет, електронних грошей та паперових банкнот.

Основною характеристикою, що виділяє грошові кошти серед інших активів, є їх абсолютна ліквідність.

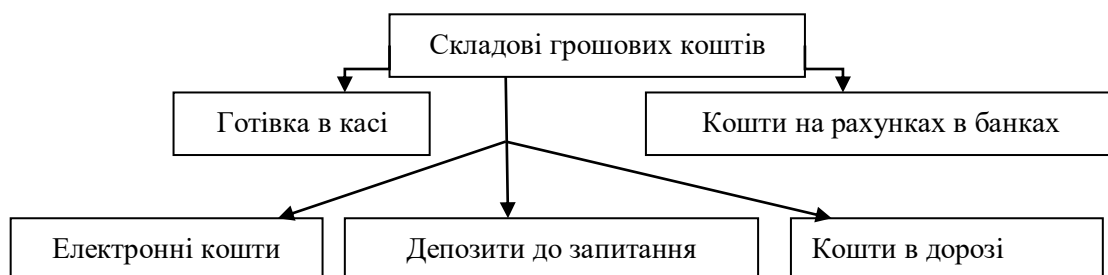

Рис.1.1. Складові грошових коштів

Грошові кошти виступають ключовим платіжним засобом підприємства, за допомогою якого воно проводить розрахунки з постачальниками, підрядниками та іншими контрагентами за товари, роботи чи послуги. У науковій літературі цей термін найчастіше трактується як активи з найвищим рівнем ліквідності.

Значний внесок у вивчення проблем бухгалтерського обліку та аналізу

коштів здійснили такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Ф. Ф. Бутинець, Р. Т. Кійосакі, П. М. Герасим, І. Є. Давидович, С. М. Остафійчук, О. С. Височан, О. С. Філімоненко, П. Я. Хомин та А. Г. Загородній.

За словами Р.Т. Кійосакі: «Гроші можна порівняти з балами у грі, а фінансову звітність — із таблицею результатів, у якій фіксуються мої дії. Саме вона дозволяє зрозуміти, наскільки вдало я «граю»». [35].

Розглянемо детальніше підходи авторів до трактування поняття грошових коштів, які наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГРОШОВІ КОШТИ»

№	Автор	Сутність грошових коштів
1	2	3
1.	С.М.Остафійчук [52]	Грошові кошти охоплюють готівку та кошти на рахунках і депозитах, які забезпечують можливість оперативного здійснення розрахунків завдяки абсолютній ліквідності
2.	О.С. Височан [28]	Грошові кошти включають готівкові та безготівкові ресурси, електронні гроші, що перебувають у повному розпорядженні підприємства та доступні для розрахунків у будь-який момент.
4.	О.С.Філімоненко [70]	Грошові кошти включають кошти підприємства в касі, на банківських рахунках, у акредитивах, у підзвітних осіб та на депозитах до запитання
5.	Ф. Ф. Бутинець [27]	Грошові кошти – це вільно доступні грошові ресурси підприємства, що зберігаються в касі, на рахунках (включаючи валютні), а також інші їхні форми.

У науковій літературі підходи до трактування економічної суті грошових коштів як об'єкта обліку мають спільні риси, однак різняться в акцентах. Так, О.Б. Сілівончик та О.В. Зінченко визначають грошові кошти як ключовий компонент монетарних активів підприємства, що бере участь у забезпеченні безперервності господарських процесів [64, с. 8–9].

С. М. Остафійчук зазначає, що грошові кошти – це найліквідніші активи підприємства, які забезпечують розрахунки за зобов'язаннями та фінансування поточної діяльності [52].

У свою чергу додаю, що облік грошових коштів повинен бути не лише точним і своєчасним, але й зорієнтованим на внутрішнє управління ресурсами.

Відомі економісти-фахівці, зокрема Бутинець, Білуха, Дерій розглядають грошові кошти не лише як інструмент розрахунків, а й як ключовий показник платоспроможності та фінансової стійкості. На їх думку, наявність чітко побудованої політики обліку і контролю грошових потоків запобігає зловживанням та підвищує якість фінансових рішень.

Разом з тим, аналіз літературних джерел показує, що існує суттєва невизначеність у трактуванні процедур відображення різних форм грошових коштів, зокрема в питаннях класифікації еквівалентів готівки або включення в облік коштів у дорозі. Це створює передумови для розвитку вдосконалених методик налагодження облікового процесу.

У межах теми дослідження завдання обліку грошових коштів полягає у забезпеченні достовірного відображення їх наявності та руху у фінансовій звітності, виявленні відхилень, контролі за дотриманням лімітів каси, формуванні аналітичної інформації для управлінських рішень. Також облік грошових коштів повинен сприяти виявленню і попередженню зловживань, формуванню фінансової стабільності підприємства та підвищенню ефективності використання ресурсів.

Найважливіші завдання обліку:

- 1) відображення правильності документування касових операцій та операцій по банку;
- 2) своєчасне формування інформації про обсяги надходжень і вибуття коштів;
- 3) забезпечення достовірної основи для фінансового аналізу й аудиту.

Водночас у наукових джерелах акцентується увага на проблемних аспектах обліку. Зокрема, окремі автори вказують на недосконалість форм первинної документації та відсутність гнучких механізмів контролю за рухом грошових потоків. Часто зустрічається думка про потребу в автоматизації облікових процесів, яка надає можливість миттєвого доступу до інформації про залишки грошових коштів.

Т.П. Шута і М.М. Матюха звертають увагу на наявність методичних

прогалин у практиці обліку готівкових операцій. Зокрема, підкреслюють, що в умовах цифровізації досі зберігаються ручні форми фіксації касових операцій, які підвищують ризик помилок і зловживань[73].

Актуальним також є питання побудови системи оперативного управління рухом грошових коштів. Т.Писаренко зазначає, що у багатьох підприємств відсутній якісний управлінський облік руху грошових коштів у рамках операційної діяльності, який унеможлиблює ефективне фінансове планування [55].

Щодо питань нормативно-правового забезпечення обліку грошових коштів, то Н.Й. Радіонова та К.В. Пустовгар відзначають неоднозначність тлумачення деяких форм фінансової звітності, особливо Звіту про рух грошових коштів (форма №3) [59].

Попри наявність значного обсягу теоретичних напрацювань, певні питання залишаються відкритими – наприклад, щодо інтеграції систем внутрішнього контролю із зовнішнім аудиторським супроводом або методики обліку готівки у високоризикових сферах діяльності.

Відповідно, система обліку грошових коштів це не просто технічний процес фіксації операцій, а повноцінним інструментом управління, який потребує подальшого вдосконалення з урахуванням новітніх підходів, стандартів та технологій.

На основі аналізу наукових джерел стверджувати, що облік грошових ресурсів виконує не лише інформаційну, а й контрольну та аналітичну функції. Це один із базових елементів бухгалтерської системи, що забезпечує оперативний контроль за фінансовими потоками та є важливим джерелом інформації для прийняття управлінських рішень.

До основних його завдань належать: своєчасне та достовірне відображення руху коштів, дотримання встановлених лімітів готівки, попередження зловживань, формування інформації для внутрішнього аналізу та стратегічного планування. Ефективний облік забезпечує фінансову стабільність підприємства, дозволяє оперативно реагувати на зміни

зовнішнього середовища та оптимізувати структуру витрат і доходів.

Таким чином, грошові кошти як об'єкт обліку потребують системного підходу – з урахуванням як традиційних методик, так і сучасних інструментів цифрового контролю та аналізу. Саме вдосконалення облікової системи у цьому аспекті буде сприяти підвищенню прозорості фінансової звітності та стійкості бізнес-процесів.

1.2. Методологічні засади обліку грошових коштів на підприємстві

На основі нормативної бази, первинним етапом організації обліку грошових коштів на підприємстві виступає – формування внутрішніх документів підприємства, а саме «Наказ про облікову політику».

Першим кроком обліку грошових коштів є документальне підтвердження кожної кожної операції. В Україні застосовується система первинних документів – ПКО та ВКО (прибутковий та видатковий касові ордери), касова книга (форма № КО-4), платіжні документи банку. Згідно з нормативами, касова книга ведеться під копірку, нумерується, прошнурується та завершується підписами керівника й бухгалтера (Положення про ведення касових операцій) [10]

Записи по кожній операції здійснюються в день проведення, що гарантує своєчасність і достовірність обліку [33].

Як видно із даних рисунку 1.2, усі касові операції фіксуються касиром у касовій книзі насамперед після отримання або видачі готівки відповідно до касових ордерів. Ведення касової книги здійснюється у двох екземплярах: один залишається в книзі, другий — відривна частина, що виконує функцію звіту касира.

Кожного робочого дня касир підбиває підсумки проведених операцій, визначає залишок готівки на наступний день і передає до бухгалтерії звіт разом із відповідними ПКО та ВКО. Бухгалтер перевіряє правильність оформлення документів, відповідність записів і розрахунків у касовій книзі

та проставляє навпроти кожної операції відповідний рахунок бухгалтерського обліку.

Обидві сторони — касир і бухгалтер — несуть персональну матеріальну відповідальність за збереження готівки та платіжних документів. Тому з ними оформлюються договори про повну індивідуальну матеріальну відповідальність.

Для ведення аналітичного обліку касових операцій застосовують відповідні облікові реєстри, зокрема, це Журнал № 1 та Відомість 1.1.

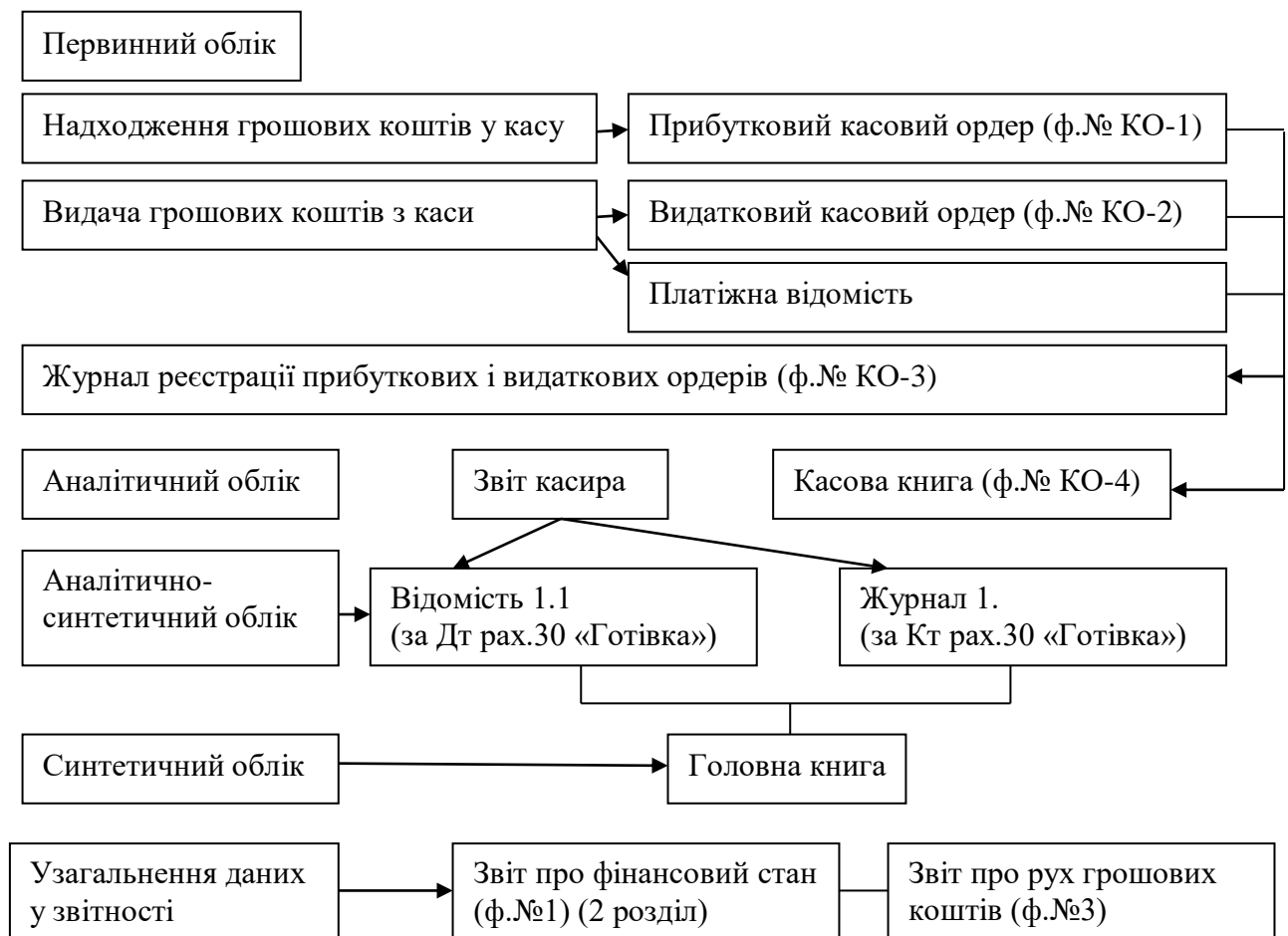

Рис. 1.2. Процес документального оформлення касових операцій

Щодо безготівкових розрахунків, всі підприємства зобов'язані зберігати вільні грошові кошти на рахунках в установах банків.

Згідно із Законом України № 1591-IX від 30.06.2021 р. (зі змінами та доповненнями) «Про платіжні послуги» банки відкривають своїм клієнтам поточні та депозитні рахунки [5].

У процесі безготівкових розрахунків застосовуються такі форми розрахункових документів:

1. платіжні інструкції;
2. платіжні вимоги-доручення;
3. чеки;
4. акредитиви;
5. векселі;
6. інкасові доручення (розпорядження);
7. виписка банку.

Для підтвердження безготівкових операцій використовується платіжна інструкція, яка є письмовим розпорядженням підприємства банку здійснити перерахування суми коштів з рахунку платника на рахунок отримувача. Банківські документи оформлюються відповідно до Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [8].

Платник виступає автором платежу при розрахунках платіжними інструкціями (рис.1.3.).

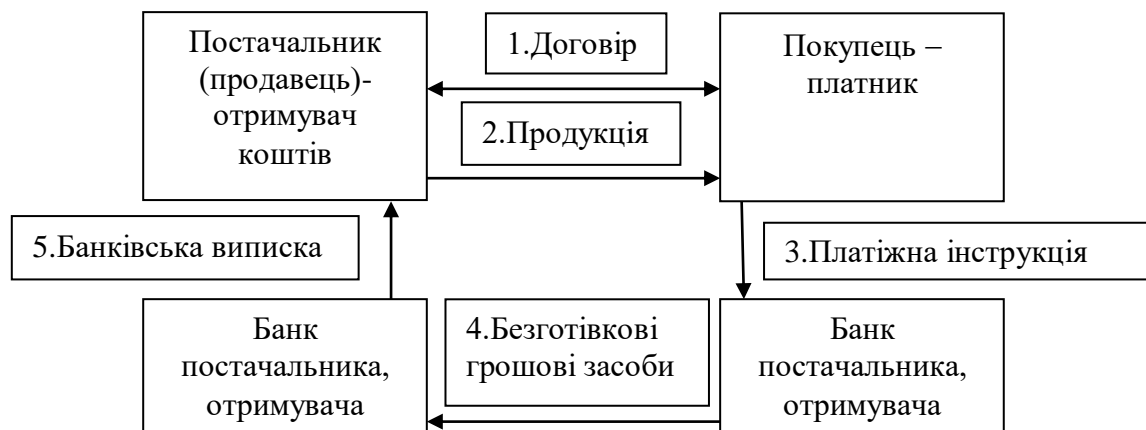

Рис.1.3.Механізм здійснення розрахунків платіжними інструкціями

У системі документообігу облік банківських операцій ведеться на підставі виписок з поточних рахунків у розрізі кожного контрагента. Дані виписок зіставляються з платіжними документами та відображаються в обліку.

Для синтетичного обліку грошових коштів на банківських рахунках застосовуються рахунки 3-го класу «Кошти, розрахунки та інші активи»:

30 «Готівка» – відображає всі операції з готівкою;

31 «Рахунки в банках» – фіксує безготівкові розрахунки.

Аналітичний облік деталізує записи: до каси — за кожним касовим ордером (документ, дата, сума); до банку — за кожним рахунком та видом операції (поповнення, переказ, комісії), згідно з виписками банків.

Насамперед, рахунок 31 «Рахунки в банках» фіксує залишки і рух грошових коштів на поточних рахунках. Він належить до активних балансових рахунків і є основним засобом обліку оборотних активів. Надходження коштів відображається по дебету, а використання — по кредиту [38, с.116-130].

Аналітичний облік за рахунком здійснюється за видами банківських рахунків, відкритих у фінансових установах.

До рахунку 31 «Рахунки в банках» відкриваються такі субрахунки:

311 «Поточні рахунки в національній валюті»,

312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»,

313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»,

314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»,

315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»,

316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті».

Субрахунки 311 та 313 узагальнюють інформацію про наявність і рух коштів у національній валюті. На 313 ведеться облік коштів в акредитивах, на особових рахунках за вантажообігом та в чекових книжках.

Субрахунки 312 і 314 призначені для обліку коштів в іноземній валюті.

Для обліку коштів на капітальні вкладення, ремонт, акредитиви та інші операції в національній і іноземній валюті – субрахунки 313 і 314.

Субрахунок 315 використовується для обліку коштів на спеціальних рахунках у системі електронного адміністрування ПДВ, відкритих у Казначействі або банку згідно з законодавством.

Субрахунок 316 призначений для обліку валютних коштів, що підлягають додатковому контролю або обов'язковому продажу. ТОВ

«ОВІДІЙ ПЛЮС» субрахунки 313, 314, 315, 316 не використовує.

Банк виконує платежі з поточного рахунку на підставі платіжної інструкції, поданої клієнтом. Всі операції за рахунком 311 відображаються в бухгалтерському обліку підприємства за банківською випискою. Яка містить дату, номер, стислий опис, дебетові та кредитові суми, а також початковий і кінцевий залишок коштів.

Синтетичний облік за рахунком 31 здійснюється через журнал-ордер № 1 та відомість 1.2. Підставою для записів є первинні документи — касові звіти з доданими прибутковими та видатковими ордерами, а також банківські виписки, які у відомості фіксуються окремими рядками (Додаток А).

За підсумками звітного періоду в журналі-ордері № 1 і відповідній відомості 1.2 підраховують обороти та залишок, який повинен співпадати з даними банківської виписки за звітний місяць. Кредитові обороти переносять у Головну книгу за субрахунками, а суми дебетують кореспондуючі рахунки.

У чинному Плані рахунків для відображення операцій з готівкою використовується активний рахунок 30 «Готівка» з субрахунками:

- 301 «Готівка в національній валюті»,
- 302 «Готівка в іноземній валюті».

На цьому рахунку зосереджуються дані про рух та наявність грошових коштів в касі підприємства. Надходження готівки відображають за дебетом, виплату — за кредитом рахунку. Сальдо рахунку 30 завжди дебетове, що відображає залишок готівки в касі.

За дебетом рахунок 30 кореспондує з кредитом рахунків 31 «Рахунки в банках», 372 «Розрахунки з підзвітними особами», 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», 70 «Доходи від реалізації» та інших [31, с.116-130].

За кредитом рахунок 30 кореспондує з дебетом рахунків 66, 372, 31, 91, 92, 93, 377 та інших.

Під час роботи з іноземною валютою в касі підприємства утворюються курсові різниці, оскільки курс постійно змінюється. Вони включаються до статей доходів або витрат. По закінченні звітного періоду залишки валютної

готівки перераховуються за офіційним курсом НБУ, а результати перерахунку враховуються як позитивні або негативні курсові різниці.

Інвентаризація грошових коштів проводиться щоквартально. Відповідальність за збереження коштів і коректне виконання касових операцій несе касир, з яким укладається договір матеріальної відповідальності (Додаток Б).

При виявленні надлишків готівки їх оприбутковують записом:

Дт 30 «Готівка» — Кт 719 «Інші доходи від операційної діяльності».

При нестачі відображають бухгалтерський запис:

Дт 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» — Кт 30 «Готівка».

Погашення нестачі здійснюється готівкою (Дт 30 — Кт 375) або утриманням із заробітної плати (Дт 66 «Розрахунки з оплати праці» — Кт 375) [34, с.215-230].

Синтетичний облік готівки ведеться в журналі-ордері №1. Для реєстрації надходжень використовується відомість 1.1, для списань — розділ І журналу-ордера №1 (Додаток В).

Наприкінці місяця визначають сальдо, яке звіряють із залишком готівки за касовим звітом.

Процес обліку грошових коштів передбачає збір, обробку та узагальнення первинних даних з касових ордерів, платіжних документів та банківських виписок. Далі інформацію систематизують за видами операцій, типами коштів, контрагентами, напрямками використання та періодами.

Ці дані відображаються у облікових регістрах, що є основою для аналізу і звітності.

Основними регістрами, у яких узагальнюється інформація про грошові операції, є:

- Касова книга — призначена для фіксації всіх операцій із готівкою в касі. Ведеться в хронологічному порядку, що забезпечує простежуваність руху коштів.

- Журнали-ордера — використовуються для систематизації синтетичних і аналітичних записів. Вони дозволяють групувати операції за типами та рахунками.
- Головна книга — центральний реєстр обліку, де відбивається узагальнена інформація по всіх рахунках.

На підставі відомостей із цих реєстрів формується фінансова звітність підприємства. Серед них найбільш важливими є:

- Баланс (Звіт про фінансовий стан, форма № 1) – дає загальне уявлення щодо фінансового стану, у тому числі інформацію про залишок грошових коштів на дату завершення звітного періоду (Додаток Г.1- Г.3).
- Звіт про рух грошових коштів (форма № 3) – деталізує надходження та використання коштів за різними напрямками, що дає можливість оцінити ліквідність і платоспроможність підприємства.

Узагальнення даних передбачає також ретельне закриття звітного місяця, перевірку правильності залишків на початок і кінець періоду, а також контроль відповідності фактичного руху коштів із записами у реєстрах. Це забезпечує достовірність бухгалтерської інформації та дає можливість своєчасно виявляти та виправляти помилки.

Дотримання цих процедур є обов'язковим згідно з нормативними документами, зокрема з НП(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»[16], що гарантує відповідність облікової інформації вимогам законодавства та потребам користувачів фінансової звітності.

1.3. Практичні аспекти обліку грошових коштів на підприємстві

Практичну частину магістерської роботи підготовлено на матеріалах ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС», що розташоване за адресою: Одеська область, смт Овідіополь, вул. Є. Колісниченка, 1-Б.

Види діяльності ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС»:

Основна: оптова реалізація деревини, будівельних матеріалів та сантехнічного обладнання.

Інші: неспеціалізована оптова торгівля, вантажні перевезення, ремонт і обслуговування авто, посередницька діяльність, роздрібна торгівля в спеціалізованих і неспеціалізованих магазинах, оброблення вантажів, транспортні послуги, оренда нерухомості та автотранспорту.

Одним із джерел формування майна є вклади Учасників в статутний капітал. Зареєстрований (пайовий) капітал складає 2 040 920,00 грн гривень, що наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Зареєстрований (пайовий) капітал ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС»

№	Учасники (Засновники)	Внесок та частка в статутному капіталі в грн., та у %	Відсоткова частка для розподілу прибутку та покриття збитків
1	2	3	4
1.	Дутнева Олена Михайлівна	1 090 920,00 грн 53,45%	53,45%
2.	Співак Світлана Іванівна	950 000,00 грн 46,55%	46,55%

Основні дані про господарську діяльність підприємства знаходяться в Балансі підприємства та в Звіті про фінансові результати (Додаток Г.1-Г.3, Д).

У ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» облік ведеться із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення —BAS Бухгалтерія та М.Е.Дос. Завдяки автоматизації облікових процесів забезпечується належний контроль за рухом грошових коштів, своєчасне формування звітності та збереження первинних документів в електронному вигляді.

Організаційно структура підприємства є спрощеною — кількість штатних працівників обмежена. Розглянемо організаційну структуру управління ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС», яка наведена на рис.1.4.

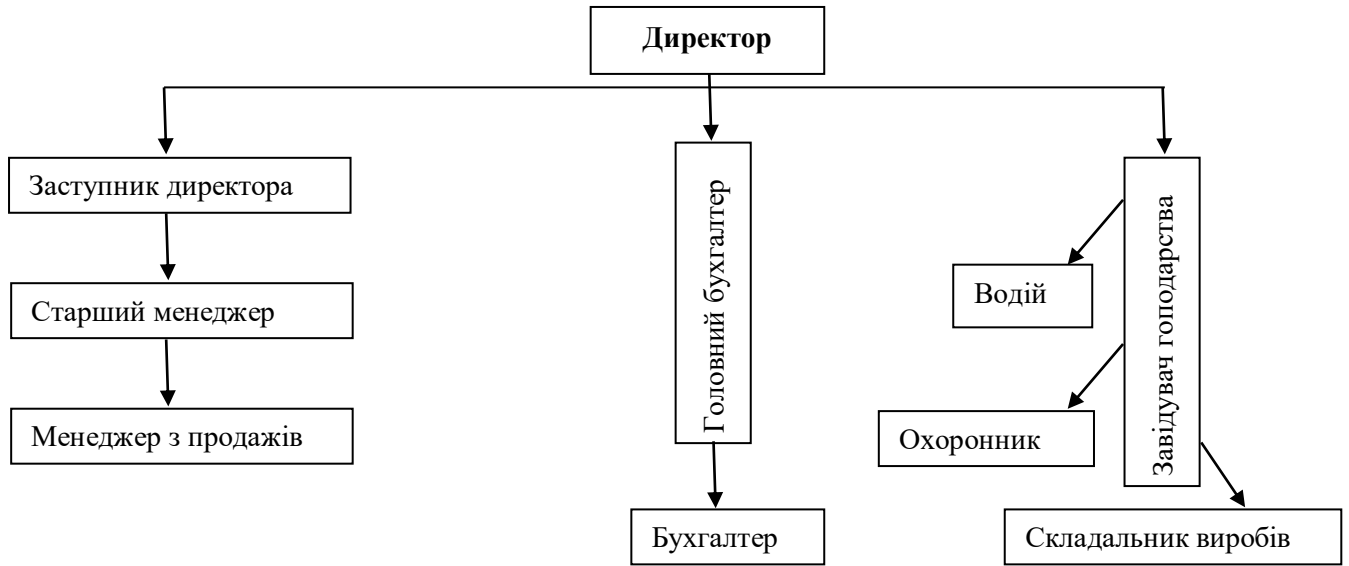

Рис.1.4. Організаційна структура управління ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС»

Управлінська структура ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» має лінійний характер: кожен працівник підпорядковується безпосередньо своєму керівнику, що сприяє чіткому розподілу ролей та зони відповідальності.

Бухгалтерський відділ підприємства складається з двох осіб:

1. Головний бухгалтер відповідає за організацію обліку, контроль за його веденням, несе відповідальність за всю сферу обліку, включаючи нарахування заробітної плати разом із підготовкою внутрішньої та фінансової звітності, а також за податковий облік.
2. Заступник головного бухгалтера займається веденням первинної документації, відповідає за облік безготівкових розрахунків, роботу з банківськими виписками, платіжними інструкціями та електронними документами та веде облік касових операцій, контролює наявність готівки та своєчасне оформлення касових документів.

Облік на підприємстві ведеться згідно з Наказом про облікову політику та вимогами чинного законодавства. Первинні документи обробляються у програмному забезпеченні «BAS Бухгалтерія». Первинні документи слугують основою для складання реєстрів, зокрема журнали-ордери, сальдові відомості тощо. Узагальнена інформація відображається у Головній

книзі, яка є базою для формування фінансової звітності.

Ведення податкового обліку відповідає нормам законодавства України. Документообіг на підприємстві організовано згідно з графіком, затвердженим наказом.

Всі фінансові операції ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» здійснюються через банківські установи готівковим та безготівковим шляхом.

Ключове значення мають банківські виписки з поточного рахунку, які виступають основним джерелом інформації про рух грошових коштів.

Первинні документи, що використовуються для обліку безготівкових розрахунків:

1. Платіжна інструкція — це розпорядження ініціатора надавачеві платіжних послуг щодо виконання платіжної операції (Додаток Е).
2. Платіжна вимога-доручення — це об'єднаний розрахунковий документ. У верхній частині постачальник вимагає оплати від покупця за товари чи послуги, а в нижній — покупець доручає своєму банку перерахувати відповідну суму на рахунок постачальника (Додаток Ж.).
3. Розрахунковий чек — письмове розпорядження власника рахунку банку здійснити платіж на користь одержувача (Додаток К).
4. Акредитив — форма розрахунків, за якою банк за дорученням клієнта зобов'язується провести оплату третій особі. Оформлюється лише для одного конкретного постачальника й діє у межах терміну (Додаток Л).
5. Вексель — це цінний папір, що підтверджує безумовне зобов'язання векселедавця виплатити визначену суму грошей власнику векселя у встановлений строк [18, с.8-11.], (Додаток М).

Щодня відповідальна особа бухгалтерії отримує електронну виписку з банку, яка автоматично імпортується у бухгалтерське програмне забезпечення підприємства. Після цього дані зіставляються з відповідними первинними розрахунковими документами. Банківська виписка разом із цими документами формує підставу для здійснення відповідних бухгалтерських проведення (Додаток Н).

Всі форми документів на підприємстві відповідають встановленим законодавством вимогам, у разі використання нетипових форм — обов'язково дотримується наявність усіх обов'язкових реквізитів.

Оформлення касових операцій здійснюється за допомогою стандартних касових документів, зокрема:

- КО-1 — «Прибутковий касовий ордер»;
- КО-2 — «Видатковий касовий ордер»;
- КО-3 — «Журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових документів»;
- КО-4 — «Касова книга».

Касові ордери є документами, що підтверджують законність надходження грошових коштів до каси та їх цільове використання.

У прибутковому касовому ордері зазначають суму прийнятих коштів (цифрами й прописом), від якої особи надійшло та за що, або навіщо одержані гроші. Крім того, вказують кореспондуючі рахунки, а також додають документи, що стали підставою — чеки, авансові звіти чи заяви. (Додаток П.1).

Видатковий касовий ордер є первинним документом, який використовується для видачі готівки з каси підприємства (Додаток П.2).

Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів використовується для фіксації всіх прибуткових і видаткових касових ордерів (Додаток П.3).

Касова книга—це документ де відображаються усі касові операції (Додаток П.4).

Каса працює в межах встановленого ліміту: залишок коштів у касі розраховується відповідно до погодження з банком АТ КБ «ПриватБанк». Згідно з наказом від 25.08.2025 р. ліміт каси становить 12 956,76 грн. Готівка понад встановлений ліміт підлягає обов'язковому здаванню до банку (Додаток Р).

Працівники, які отримують кошти під звіт, зобов'язані надати

авансовий звіт з підтвердними документами (чеки, рахунки, квитанції). На підставі перевіреного звіту здійснюється облік витрат.

Записи в касовій книзі здійснює касир одразу після кожної операції за ПКО та ВКО в двох примірниках, один з яких залишається в книзі, інший — звіт касира. Наприкінці дня касир підбиває підсумки, визначає залишок готівки на наступний день і передає звіт до бухгалтерії разом із документами.

Бухгалтер перевіряє правильність оформлення, звіряє залишок коштів і ставить шифр кореспондуючих рахунків. Касир і бухгалтер несуть повну матеріальну відповідальність.

У ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» касову книгу ведуть в електронному форматі, ідентично паперовій формі № КО-4. Після року електронні записи архівують на 3 роки.

Облік руху готівки ведеться на основі звіту касира, з перевіркою документів, залишків і підписів.

Кореспонденцію рахунків щодо фіксації операцій з грошовими коштами представлено в таблицях 1.3 - 1.5.

Таблиця 1.3

Типова кореспонденція рахунків з обліку грошових коштів на поточному рахунку в банку

№	Зміст господарських операцій	Дт	Кт
1	2	3	4
1.	Отримано оплату від покупців за реалізовану продукцію, виконані роботи чи надані послуги	311, 312	631
2.	Перераховано готівкові кошти з каси на рахунок у банку	311, 312	301, 302
3.	Від постачальників зараховано кошти у зв'язку з здійсненими перерахунками	311, 312	631
4.	Отримано раніше наданий аванс	311, 312	371
5.	Надійшли кошти за пред'явленими претензіям	311, 312	374
6.	Фінансові органи повернули помилково або надміру сплачені суми	311, 312	641
7.	Одержано компенсацію завданої шкоди від фізичних чи юридичних осіб	311, 312	375
8.	Внесено кошти засновниками у вигляді пайових внесків або підписки на акції	311, 312	46
9.	Надійшли короткострокові позики від банківських установ	311, 312	601

Продовження табл 1.3

1	2	3	4
10.	Проведено оплату витрат, що стосуються капітального будівництва чи модернізації	15	311, 312
11.	Списано витрати на виробничі потреби основного виробництва	23	311, 312
12.	Виплачено готівку з банківського рахунку до каси підприємства	301,302	311, 312
13.	Проведено оплату заборгованості перед постачальниками та виконавцями робіт	631	311, 312
14.	Банком помилково списано кошти, що підлягають уточненню	374	311, 312
15.	Перераховано обов'язкові платежі до бюджету	641	311, 312
16.	Здійснено сплату нарахувань до органів соціального страхування	65	311, 312
17.	Видано аванс підзвітним особам	372	311, 312
18.	Оплачено штрафні санкції, пені та неустойки	948	311, 312
19.	Повернено короткостроковий кредит банку	601,602	311, 312
20.	Здійснено погашення довгострокової кредитної заборгованості перед банком	501,502	311, 312

Таблиця 1.4

Господарські операції пов'язані з обліком грошових коштів на інших рахунках в банку

№	Зміст господарських операцій	Дт	Кт
1	2	3	4
<i>Порядок обліку коштів в акредитивах</i>			
1.	Формування акредитива за рахунок коштів поточного рахунку: <ul style="list-style-type: none"> • у національній валюті • в іноземній валюті 	313 314	311 312
2.	Акредитив відкрито за рахунок банківського кредиту	313	501, 601
3.	Нараховано суму банківської комісії за обслуговування акредитива	92	377
4.	Проведено оплату банківської комісії	377	311
5.	Заборгованість перед контрагентами погашено за допомогою акредитива	631	313
6.	Залишок невикористаного акредитива зараховано на поточний рахунок: <ul style="list-style-type: none"> • в національній валюті • в іноземній валюті 	311 312	313 314
7.	Погашення банківського кредиту невикористаним залишком акредитива	601,501	313

Продовження табл 1.4

1	2	3	4
Порядок обліку коштів у розрахункових чекових книжках			
1.	Для оформлення чекової книжки кошти були переведені з поточного рахунку: <ul style="list-style-type: none"> • в національній валюті • в іноземній валюті 	313 314	311 312
2.	Відкрито розрахункову чекову книжку за рахунок короткострокової позики банку	313	601
3.	Видано чекову книжку працівнику під звіт	372	377
4.	Виконано оплату постачальникам і підрядникам за допомогою чеків	631	313
5.	Відображено використання коштів за розрахунковою чековою книжкою	377	372
6.	Повернено на рахунок залишок невикористаних коштів за чековою книжкою: <ul style="list-style-type: none"> • в національній валюті • в іноземній валюті 	311,601 312	313 314

Таблиця 1.5

Операції з надходження та вибуття грошових коштів у касі

№ п/п	Зміст господарських операцій	Дт	Кт
1	2	3	4
Поступлення грошових коштів до каси			
1.	Отримано готівкові кошти в касу з банківських рахунків для виплат (зарплата, відрядження, інші витрати)	301	311, 313
2.	З валютного рахунку надійшла готівка в іноземній валюті на потреби підприємства(відрядження)	301	312, 314
3.	Отримано готівку від реалізації продукції, послуг або виконаних робіт	301	70
4.	Надходження коштів у касу, як доходів від продажу майна, дивіденди та компенсації за раніше списані активи	301	71, 73, 74
5.	У касу надійшло погашення дебіторської заборгованості	301	36
6.	Повернуто раніше видані аванси у вигляді готівки	301	371
7.	В касу повернуто залишки підзвітних коштів	301	372
8.	Погашено вексель готівкою	301	34
9.	Готівка для поповнення статутного капіталу внесена учасниками	301	46
10.	Отримано готівку як погашення інших дебіторських боргів	301	377
Використання грошових коштів із каси			
1	2	3	4

11.	Готівкові кошти внесено на поточний рахунок	311	301
-----	---	-----	-----

Продовження табл 1.5

12.	Внесено готівку на валютний рахунок	312	301
13.	Виплачено заробітну плату працівникам з каси	661	301
14.	Видано готівку підзвітним особам (на відрядження, господарські потреби)	372	301
15.	Проведено оплату поставачальникам готівкою	63	301
16.	Сплачено витрати на ремонт чи монтаж основних засобів	15	301
17.	Погашено з каси інші кредиторські зобов'язання	68	301
18.	Сплачені дивіденди учасникам підприємства	671	301
19.	Виплачено готівкою короткострокові вексельні зобов'язання	62	301
20.	Оплачено готівкою загальновиробничі, адміністративні та збутові витрати	91,92,93	301
21.	Надано готівку дебіторам	377	301

В окремих випадках спостерігаються відхилення від типової кореспонденції — наприклад, при обліку авансових звітів іноді спрощується запис з використанням субрахунку 372 без розподілу витрат за статтями, що знижує аналітичність обліку.

Загалом, система обліку грошових коштів на ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» є задовільною. Разом з тим, існують можливості для її удосконалення, зокрема — впровадження типових електронних форм документів, більшої деталізації аналітичного обліку, а також посилення контролю за дотриманням стандартів обліку у процесі складання кореспонденції рахунків.

1.4. Шляхи удосконалення обліку грошових коштів на підприємстві

За підсумками аналізу організації обліку грошових коштів ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» виявлено кілька напрямів удосконалення. Підприємство використовує автоматизовані системи BAS «Бухгалтерія» та М.Е.Дос, що забезпечують базовий рівень автоматизації. Разом з тим, наявні резерви для підвищення ефективності, оперативності, достовірності та контролю у сфері обліку грошових ресурсів.

Одним з пріоритетних напрямів є оптимізація роботи в BAS «Бухгалтерія».

У практиці підприємства були зафіксовані випадки, коли первинні документи оформлювалися із запізненням, в тому числі прибуткові та видаткові касових ордерів, що призводило до затримок у відображенні операцій у бухгалтерських регістрах.

Зокрема, доцільно створити шаблони для типових господарських операцій — таких як оформлення касових ордерів, розрахунки з контрагентами, нарахування заробітної плати. Це значно зменшить обсяг ручної роботи та ризики помилок. Крім того, налаштування автоматичного заповнення аналітичних субрахунків дозволить систематизувати інформацію за ключовими напрямками грошових потоків.

З метою підвищення безпеки слід регулярно створювати хмарні резервні копії бази даних BAS та M.E.Doc для архіву первинних документів через сервіси Google Drive або OneDrive. Обмежений доступ до архіву забезпечить додатковий рівень захисту.

Також доцільним є застосування електронних шаблонів первинних документів (касових ордерів, авансових звітів та інших документів) з вбудованими полями для цифрових підписів відповідальних осіб [53].

Запровадження чек-листів для перевірки комплектності та достовірності первинних документів до їх передачі в бухгалтерію — дозволить зменшити кількість випадків повернення документів на доопрацювання.

Встановити регулярний порядок звірки залишків за банківськими рахунками із виписками банку. Дозволить своєчасно виявляти розбіжності та оперативно усувати помилки, спричинені несвоєчасною або некоректною обробкою банківських документів.

На даний момент аналітика по банківських рахунках ведеться формально: операції деталізуються лише за видами платежів без прив'язки до конкретних контрагентів або статей витрат. Пропонується розширити

структуру аналітичних рахунків, запровадивши деталізацію надходжень і витрат за проєктами, контрагентами та економічним змістом операцій.

На практиці нерідко облік за рахунком 31 ведеться без належної деталізації за окремими банками, контрагентами або призначенням платежів. Для підвищення аналітичності обліку пропонується розширити план рахунків, зокрема запровадити субрахунки, 311-1 «Рахунок поточний – АТ КБ «ПриватБанк»», 311-2 «Рахунок поточний – АТ «Банк Південний»». Додаткові субрахунки для авансів постачальникам та працівникам (371-1 — «Аванси працівникам на відрядження»; 371-2 — «Аванси постачальникам під закупівлю матеріалів»; 371-3 — «Аванси на господарські потреби» сприятимуть чіткішому відображенню грошових потоків [58].

Окремої уваги заслуговує питання автоматизації облікових процесів. Програмне забезпечення BAS Бухгалтерія, має широкі можливості, однак не всі функції реалізовано повною мірою. Наприклад, не використовується можливість автоматичного імпорту банківських виписок через інтеграцію з системою «Клієнт-Банк». Також варто активніше використовувати функцію попереднього налаштування шаблонів платіжних інструкцій, що дозволить мінімізувати рутинну роботу.

Для посилення управлінської функції рекомендується щомісяця формувати звіт «Доходи–Витрати–Чистий рух грошових коштів», а щокварталу – прогноз руху грошових коштів із порівнянням планових і фактичних даних [55].

Враховуючи, що підприємство є малим і не має окремого підрозділу внутрішнього аудиту, контрольні функції зосереджені безпосередньо у бухгалтерії. Запровадження контрольного журналу внутрішніх перевірок — навіть у простій електронній формі (Excel або Google Sheets) — дозволить фіксувати дати перевірок, виявлені помилки та способи їх усунення.

Система BAS Бухгалтерія дозволяє формувати касову книгу автоматично, однак у практиці підприємства досі застосовується паралельне ведення касових звітів вручну. Перехід на повністю електронний облік

касових операцій дозволить уникнути дублювання інформації, забезпечить точність даних та спростить підготовку звітності для контролюючих органів.

У межах обмежених кадрових ресурсів важливо чітко розподілити обов'язки між двома бухгалтерами. Один з них відповідає за введення первинної документації, інший – за проведення контролю, звірок та формування звітів.

Під час перевірки були виявлені незначні розбіжності між фактичними залишками готівки в касі та даними обліку, що вказує на ймовірне несвоєчасне відображення або неузгодженість між касовими операціями та записами в системі. Запровадження щоденного короткого звіту про залишки в касі та на рахунках банку дасть змогу сприятиме оперативно реагувати на виявлені відхилення. Крім того, доцільно раз на квартал проводити вибірковий внутрішній аудит із залученням зовнішніх спеціалістів або партнерських фірм.

Крім того, важливо забезпечити систематичне навчання бухгалтерів. Щорічні тренінги з роботи в BAS і М.Е.Дос, а також проходження онлайн-курсів із фінансового аналізу та бюджетування, вебінари з актуальних питань бухгалтерського обліку сприятимуть підвищенню професійного рівня персоналу.

На даний момент в Наказі про облікову політику відсутні конкретні положення щодо порядку ведення обліку безготівкових розрахунків, резервування коштів на оплату обов'язкових платежів, а також не встановлено чіткого переліку осіб, відповідальних за оформлення первинної документації. Також, важливо чітко визначити строки інвентаризації грошових коштів, порядок контролю за лімітами готівки, відповідальність за порушення касової дисципліни та інші аспекти.

Крім того, встановити чіткі внутрішні регламенти щодо термінів обробки платіжних документів. Наприклад, доцільно визначити, що платіжна інструкція повинна бути опрацьована протягом одного робочого дня з моменту його надходження до бухгалтерії. Це сприятиме своєчасності

розрахунків і підвищенню фінансової дисципліни.

Запровадження наведених заходів дозволить зменшити навантаження на бухгалтерів та підвищити швидкість обробки інформації на 30–40 %. Рівень достовірності даних значно зросте завдяки автоматизації та посиленому контролю. Регулярна побудова управлінської звітності забезпечить прийняття більш обґрунтованих управлінських рішень, а підвищення кваліфікації бухгалтерів гарантуватиме якість та актуальність облікової інформації.

Окрім практичних кроків, важливо також удосконалювати теоретичні основи обліку грошових коштів. Це допоможе зробити облікову систему гнучкішою, точнішою й більш адаптованою до сучасних вимог.

Передусім варто приділити увагу на поліпшення підходів до класифікації та визнання грошових коштів і їх еквівалентів. На практиці, особливо в малих підприємствах, як-от ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС», часто трапляється спрощене розуміння фінансових інструментів, які формально належать до грошових коштів, але фактично потребують окремого облікового підходу.

Крім цього, слід вдосконалити методи внутрішнього контролю за рухом коштів. Облік грошових потоків має не лише фіксувати операції, а й бути інструментом управління фінансовою безпекою підприємства [75].

Важливим напрямом є також орієнтація на міжнародні стандарти. Зокрема, МСФЗ передбачають поділ руху грошових коштів за видами діяльності: операційною, інвестиційною та фінансовою. Такий підхід дозволяє глибше аналізувати джерела надходжень і витрат та ефективніше планувати фінанси.

У сукупності, такі заходи сприятимуть зміцненню фінансової стабільності підприємства, покращенню внутрішнього контролю та ефективнішому використанню наявних ресурсів.

Узагальнюючи викладене, варто підкреслити: навіть на невеликому підприємстві існує реальний потенціал для покращення обліку грошових

коштів. Заходи, такі як автоматизація документообігу, деталізація облікових записів, удосконалення контролю, оновлення інструкцій та підвищення кваліфікації персоналу, є цілком досяжними в короткі строки та не потребують значних фінансових витрат. Їх реалізація сприятиме зростанню точності бухгалтерських даних, зменшенню помилок і, як наслідок, — ефективнішому управлінню фінансовими ресурсами.

Висновки до розділу 1

Найвищу ліквідність серед активів підприємства мають грошові кошти, що виконують функцію основного платіжного засобу та показника його фінансової стійкості. Проблема заслужує особливої уваги серед науковців, адже своєчасний і точний облік грошових коштів забезпечує достовірність фінансової звітності та ефективність управлінських рішень. На думку Ф. Ф. Бутинця, О. С. Височан та С. М. Остафійчука, грошові кошти є не лише ресурсом для розрахунків, а й важливим аналітичним інструментом для оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання. Облік грошових коштів виконує інформаційну, контрольну та аналітичну функції: забезпечує моніторинг касових операцій, контроль лімітів, попередження зловживань та створює базу для управлінських рішень.

Методологічні засади ґрунтуються на нормативно-правових вимогах та внутрішній організації документообігу. Важливе значення має наказ про облікову політику, а також належне оформлення первинних документів. Облік готівкових і безготівкових операцій здійснюється на рахунках 30 «Готівка» та 31 «Рахунки в банках» із подальшим відображенням у регістрах — касовій книзі, журналах-ордерах №1, Головній книзі. Це створює базу для фінансової звітності, зокрема звіту про рух грошових коштів та балансу.

Емпірична частина дослідження ґрунтується на діяльності ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС», яке займається оптовою торгівлею будівельними

матеріалами, транспортними послугами. Облік веде бухгалтерія з двох осіб, яка використовує програмне забезпечення BAS «Бухгалтерія» та М.Е.Дос.

Загалом система обліку грошових коштів у ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» є задовільною: застосовується автоматизація, забезпечено документальне підтвердження операцій та контроль їх правильності. Водночас є резерви вдосконалення — деталізація аналітичного обліку, стандартизація електронних форм документів і посилення внутрішнього контролю. Їх реалізація сприятиме підвищенню точності звітності, зміцненню фінансової дисципліни.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Наукові основи, економічний зміст і завдання аналізу грошових коштів на підприємстві

В системі фінансового управління підприємства аналіз грошових коштів посідає відіграє ключову роль, оскільки дозволяє визначити реальний фінансовий стан організації, її здатність виконувати поточні зобов'язання, забезпечувати стабільність операційної діяльності та створювати резерви для перспективного розвитку.

З теоретичної точки зору аналіз грошових коштів ґрунтується на принципах системності, об'єктивності, порівнянності та релевантності. Ці принципи забезпечують адекватне відображення руху грошових ресурсів підприємства, виявлення ключових джерел надходжень та способів їх використання, а також дозволяють оцінити ефективність управлінських рішень у сфері грошового обігу.

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, зокрема в працях таких авторів як Бутинець Ф. Ф., Герасименко О. В., Сопко В. В., підкреслюється важливість розробки обґрунтованої методики аналізу грошових потоків, яка має враховувати специфіку підприємства, галузі та зовнішнє економічне середовище.

На думку І. А. Бланка, ефективне управління грошовими потоками передбачає не лише облік руху коштів, а й постійний аналітичний контроль за їх структурою, джерелами формування та напрямками використання. Особливу увагу автор звертає на необхідність збалансування притоку і відтоку коштів, що забезпечує підприємству платоспроможність навіть за умов зовнішньої нестабільності [21, с.73].

Серед сучасних підходів до аналізу грошових коштів виділяється концепція управління ліквідністю. Вона базується на моніторингу грошових потоків та оптимізації співвідношення короткострокових активів і зобов'язань. Основою цього підходу є оперативне виявлення дефіциту чи надлишку коштів та прогнозування грошових розривів.

В. Сопко у своїх працях акцентує увагу на тому, що ефективний аналіз грошових коштів повинен ґрунтуватися на системному підході — тобто враховувати взаємозв'язки між фінансовими результатами діяльності підприємства, його платоспроможністю, рентабельністю та оборотністю активів [67, с.43].

Аналіз грошових коштів здійснюється за даними Звіту про рух грошових коштів, який містить інформацію про поступлення і витрати коштів у трьох напрямках: операційна, інвестиційна та фінансова діяльність. Такий поділ дозволяє деталізувати аналіз і встановити зв'язок між фінансовими рішеннями та результатами діяльності підприємства.

Необхідність удосконалення методики аналізу грошових коштів обумовлюється сучасними умовами господарювання, зокрема впливом цифровізації, змінами у податковому регулюванні та зростанням зовнішніх фінансових ризиків. Саме тому дедалі актуальнішим стає використання таких інструментів, як фінансове моделювання, динамічний аналіз коефіцієнтів ліквідності, застосування програм автоматизованого моніторингу грошових потоків.

Як зазначає В.В Волошина-Сідей, зростає значення попереджувального аналізу, який дає можливість визначати не тільки поточний стан грошових коштів, але й прогнозувати його зміни в умовах нестабільного середовища. Використання сценарного аналізу дозволяє виявити найуразливіші елементи системи управління грошовими потоками [29, с.208-213].

Є актуальною проблема недостатньої уваги до аналізу грошових потоків часто призводить до хибної оцінки фінансової стійкості підприємства, оскільки прибуток не завжди означає наявність реальних коштів. Ця думка

набуває особливої актуальності в умовах інфляції та нестабільного ринку, коли підприємства можуть демонструвати формальну прибутковість, але відчувати дефіцит обігових коштів.

У сучасних умовах аналіз грошових коштів є не просто інструментом контролю, а важливою складовою стратегічного управління фінансами. Його завдання полягає не лише в оцінці минулих результатів, але й у формуванні підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень у майбутньому.

Проблеми, що виникають у процесі аналізу грошових коштів, часто пов'язані з обмеженістю інформації у звітності, труднощами у відстеженні напрямів руху коштів, а також із використанням застарілих методик аналізу. У зв'язку з цим, як зазначає Т. Мулик, «сучасні умови господарювання потребують адаптації існуючих методичних підходів до аналізу грошових потоків з урахуванням цифровізації бізнесу та застосування автоматизованих систем управління фінансами»[50].

Серед методичних підходів, що найчастіше використовуються в практиці, варто виокремити вертикальний і горизонтальний аналіз звіту про рух грошових коштів, аналіз чистого грошового потоку, коефіцієнтний аналіз ліквідності, а також дослідження взаємозв'язку між прибутковістю та грошовими надходженнями.

Аналіз грошових коштів дозволяє вирішити деякі важливі завдання, зокрема:

- 1) визначити структуру та тенденції грошових потоків у межах операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- 2) оцінити спроможність підприємства генерувати грошові потоки для фінансування поточної діяльності та інвестицій;
- 3) встановити джерела формування грошових надходжень і визначити рівень залежності підприємства від зовнішнього фінансування;
- 4) виявити проблемні зони, пов'язані з недостатнім обсягом грошових коштів або неефективним їх використанням;

5) розробити управлінські рішення щодо оптимізації грошового обігу на підприємстві [72].

Особливу увагу слід зосереджувати на аналізі операційної діяльності, яка, як правило, є основним джерелом стабільного грошового потоку. У разі, якщо операційна діяльність не приносить позитивного чистого грошового потоку, підприємство змушене вдаватися до позик або продажу активів, що, у довгостроковій перспективі, може загрожувати його фінансовій стійкості.

Таким чином, у сучасних умовах аналіз грошових коштів є не просто інструментом контролю, а важливою складовою стратегічного управління фінансами. Його завдання полягає не лише в оцінці минулих результатів, але й у формуванні підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень у майбутньому.

2.2. Методологічні засади аналізу грошових коштів на підприємстві

Раціональне управління грошовими потоками є ключовою передумовою підтримки фінансової стійкості підприємства. Тому велике значення має високоякісний економічний аналіз грошових коштів, що дає змогу не лише оцінити наявні ресурси, а й своєчасно виявити резерви для покращення фінансової діяльності.

Більшість науковців зазначають, що аналіз грошових потоків має охоплювати як структуру, так і динаміку руху грошових коштів, включаючи поділ на операційну, інвестиційну та фінансову діяльність підприємства. На мою думку, найефективнішим є поєднання горизонтального і вертикального аналізу, що дозволяє не лише побачити відхилення, а й з'ясувати їх причини.

Водночас підкреслюю доцільність застосування коефіцієнтного аналізу при оцінці платоспроможності, ліквідності та фінансової гнучкості підприємства, що тісно пов'язано з управлінням грошовими коштами.

На думку В. В. Ясишеної та І. М. Сисоєвої, процес аналізу грошових потоків підприємства включає шість ключових етапів. Результати такого аналізу формують інформаційне підґрунтя для подальшого планування та

прогнозування руху грошових коштів:

1. Оцінювання ліквідності балансу – співставлення грошових коштів, які попередньо групують за рівнем ліквідності й розташовують у порядку її зменшення, із зобов'язаннями, котрі структурують відповідно до строків погашення — від найближчих до найбільш тривалих.

2. Аналіз коефіцієнтів ліквідності – основні індикатори платоспроможності: коефіцієнт абсолютної, швидкої та поточної ліквідності.

3. Дослідження Звіту про рух грошових коштів – аналізують структуру, обсяг і динаміку грошових потоків за видами діяльності у різні періоди.

4. Аналіз оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення з кредиторською – розраховують середній період обороту (період інкасації), а також коефіцієнт співвідношення заборгованостей.

5. Розрахунок показників, що характеризують грошові потоки – до таких належать: коефіцієнт ліквідності грошових потоків, кількість оборотів оборотних активів, середній період обороту грошових коштів, а також коефіцієнт кореляції між позитивним і від'ємним грошовими потоками.

6. Узагальнення результатів – формулювання підсумкових висновків щодо стану грошових потоків й основних тенденцій їх змін [74, с. 131–139].

Для аналізу змін у грошових потоках підприємства за певний період зазвичай обчислюють показники динамічного ряду: абсолютний та відносний приріст, темпи зростання і приросту, абсолютна величина 1 % приросту та середні значення цих показників.

Загальноприйнятій метод проведення аналізу грошових коштів передбачає кілька послідовних етапів.

Першим етапом є підготовка аналітичної бази — формування набору звітних документів: балансу (форма №1), звіту про фінансові результати (форма №2) та звіту про рух грошових коштів (форма №3). На їх основі проводиться структурний аналіз притоку та відтоку коштів, виділяються основні джерела надходження та напрямки витрачання.

Другий етап передбачає розрахунок ключових показників, що характеризують ефективність управління грошовими потоками. Серед таких, це: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт покриття грошових витрат, коефіцієнт чистого грошового потоку.

Третій етап — аналітичне узагальнення отриманих результатів. Тут важливо не лише виявити позитивні чи негативні зміни, а й встановити їх причини. Наприклад, зниження коефіцієнта абсолютної ліквідності може бути зумовлене накопиченням дебіторської заборгованості, а зростання витрат — сезонним чинником або інфляційними процесами [42, с.222-236].

Згідно з загальноприйнятими підходами в обліково-аналітичній практиці, аналіз може проводитися як за прямим, так і за непрямим методом. Прямий метод дає змогу простежити фактичний рух грошових надходжень і витрат із поділом за видами діяльності – операційною, інвестиційною та фінансовою, тоді як непрямий ґрунтується на коригуванні чистого прибутку на не грошові статті та зміни в оборотному капіталі [71].

Для забезпечення об'єктивності оцінки в межах аналізу використовують систему фінансових коефіцієнтів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні коефіцієнти для аналізу грошових коштів підприємства

№	Назва коефіцієнта	Формула	Економічна суть
1	2	3	4
1.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{ал} = (\text{Грошові кошти} + \text{Короткострокові фінансові інвестиції}) / \text{Поточні зобов'язання}$ (2.1)	Характеризує, яка частка поточних зобов'язань може бути миттєво погашена завдяки найбільш ліквідним активам. Нормативне значення: 0,2–0,35 і вище.
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{шв} = (\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}) / \text{Поточні зобов'язання}$ (2.2)	Характеризує можливість підприємства погашати поточні зобов'язання без урахування запасів, які складно швидко реалізувати. Норма: 1,0–1,5
3.	Коефіцієнт загальної платоспроможності (поточної ліквідності), коефіцієнт покриття	$K_{зп} = \text{Оборотні активи} / \text{Поточні зобов'язання}$ (2.3)	Визначає, наскільки повно підприємство може виконувати поточні зобов'язання за рахунок усього оборотного капіталу. Норма: > 2,0

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4
4.	Коефіцієнт чистого грошового потоку	$K_{чгп} = \frac{\text{Чистий грошовий потік}}{\text{Поточні зобов'язання}}$ (2.4)	Відображає спроможність погашати короткострокові зобов'язання за рахунок реально отриманого грошового потоку. Норма: > 0,2–0,3
5.	Індекс рентабельності грошового потоку	$I_{ргп} = \frac{\text{Чистий грошовий потік}}{\text{Середній залишок грошових коштів за період}}$ (2.5)	Дозволяє оцінити ефективність використання грошових коштів: скільки грошового потоку генерує кожна гривня залишку. Чим вищий індекс — тим ефективніше використовуються кошти

На практиці аналіз грошових коштів нерідко поєднується з оцінкою ефективності управлінських рішень. Наприклад, якщо підприємство прийняло рішення про перерозподіл грошових потоків на користь інвестиційної діяльності, аналітик має виявити, чи справді це забезпечило підвищення майбутніх доходів, чи призвело до тимчасового дефіциту оборотних коштів.

Варто зазначити, що особливості аналізу грошових коштів значною мірою залежать від обраної облікової політики. У разі ведення обліку за касовим методом результати можуть значно відрізнятися від тих, що базуються на методі нарахування. Такі обставини визначають, у який момент слід визнавати доходи та витрати, а отже — й на точність розрахунків фінансових показників.

Одним із ключових шляхів удосконалення управління грошовими потоками є забезпечення балансу між вхідними та вихідними фінансовими потоками. Як нестача, так і надлишок грошових коштів негативно впливають на фінансовий стан підприємства й сигналізують про недоліки в організаційно-фінансовому механізмі. Нестача грошових ресурсів призводить до втрати платоспроможності, та виникнення простроченої

кредиторської заборгованості, а надмірні залишки свідчать про нераціональне використання вільних коштів, що потенційно знижує прибутковість діяльності суб'єкта господарювання.

За умови наявності тимчасово вільних грошових ресурсів підприємство може спрямовувати їх, наприклад, на інвестиційну діяльність або інші дохідні проєкти. Отже, з метою підвищення ефективності управління рухом коштів доцільно застосовувати систему аналітичних показників, зокрема фінансових коефіцієнтів (табл. 2.2) [22]

Таблиця 2.2

Показники, що характеризують стан та ефективність формування грошових потоків

№	Назва показника	Формула	Пояснення
1	2	3	4
1.	Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	$Kл.грп = ДГП / ВГП$, (2.6) де ДГП – додатний грошовий потік; ВГП – від'ємний грошовий потік	Покриття витрат притоком коштів
2.	Коефіцієнт ефективності грошового потоку	$Кеф.грп = ЧГП / ВГП$, (2.7) де ЧГП – чистий грошовий потік	Оцінка результативності управління
3.	Кількість оборотів оборотних активів	$Коб.оа = ЧДР / СЗоа$, (2.8) де ЧДР – чистий дохід від реалізації; СЗоа – середня сума оборотних активів	Швидкість обороту обігових активів
4.	Кількість оборотів грошових коштів	$Коб.г = ЧДР / СЗг$, (2.9) де СЗг – середній залишок грошових коштів	Швидкість обороту грошових коштів
5.	Тривалість обороту грошових коштів	$Тоб = 360 / Коб.г$, (2.10)	Час одного обороту коштів у днях
6.	Коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах	$Куч = СЗг.к / СА$, (2.11) де СА – середня сума оборотних активів	Частка коштів у обігових активах
7.	Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку	$Кр.чгп = (ЧГП - Д) / (\Delta PИ + \Delta ДФІ)$, (2.12) де Д – сума дивідендів; $\Delta PИ$ – приріст реальних інвестицій $\Delta ДФІ$ – приріст довгострокових фінансових інвестицій	Рівень реінвестування коштів
8.	Коефіцієнт кореляції позитивного та від'ємного грошових потоків	$Кк = [\sum(ДГП \times ВГП) - (\sum ДГП \times \sum ВГП) / n] / \sqrt{[(\sum ДГП^2 - (\sum ДГП)^2 / n)(\sum ВГП^2 - (\sum ВГП)^2 / n)]}$, (2.13) де n – кількість періодів	Синхронність вхідного та вихідного потоку

У загальному випадку Оцінка руху грошових коштів здійснюється на

основі форми №3 «Звіт про рух грошових коштів», проте в умовах малого підприємництва та відсутності такого звіту, аналіз проводиться на основі балансу та звіту про фінансові результати.

Передусім, аналіз грошових коштів слід розпочинати з оцінки залишків коштів на рахунках підприємства на початок та завершення звітного періоду. Зіставлення цих показників дозволяє визначити динаміку грошових коштів за звітний період та оцінити тенденцію — накопичення чи скорочення ресурсів.

Далі здійснюється оцінка ліквідності на основі коефіцієнтів платоспроможності. В умовах обмеженої інформації найбільш релевантними є такі показники: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт загальної ліквідності.

Аналізуючи грошові кошти, слід особливо враховувати джерела їх формування, які в умовах лише операційної діяльності відображаються переважно у виручці від реалізації. Порівняння виручки та операційних витрат дає можливість оцінити реальну здатність підприємства генерувати позитивний грошовий потік.

У випадках, коли доступ до облікових реєстрів відкритий, можна застосовувати метод прямого розрахунку операційного грошового потоку: шляхом вирахування фактичних витрат на оплату постачальників, заробітну плату, податки. Проте зазвичай така деталізація недоступна, тому використовуються методи непрямой оцінки — аналітичні співвідношення та горизонтальний аналіз балансу.

Також важливо оцінювати структуру оборотних активів та рівень дебіторської заборгованості, адже вони опосередковано впливають на грошовий потік. Наприклад, високий рівень дебіторської заборгованості свідчить про затримку надходження грошових коштів, що може погіршити платоспроможність підприємства, навіть за наявності прибутку.

У практиці малого бізнесу доцільно використовувати спрощені моделі аналізу руху грошових коштів, серед яких:

1. Модель залишків — оцінка динаміки залишку коштів на рахунках.

2. Модель чистого операційного потоку — розрахунок на основі чистого прибутку з урахуванням амортизації та змін у дебіторській і кредиторській заборгованості [30].

У межах дослідження було використано доступні для малого підприємства аналітичні підходи до оцінки грошових потоків, зокрема на підставі даних форм №1-м та №2-м. Аналіз здійснювався опосередковано — через зміну залишків коштів, оцінку ліквідності, рентабельності та динаміку ключових фінансових показників.

За результатами аналізу грошових коштів за 2022–2024 роки простежуються як позитивні тенденції, так і певні ризики у формуванні фінансових ресурсів. На кінець звітного періоду залишки грошових коштів були такими: у 2022 році — 90,9 тис. грн, у 2023 році — 273,5 тис. грн, а у 2024 році — 100,8 тис. грн. Після помітного зростання у 2023 році підприємство у 2024 році зменшило обсяг грошових коштів, що вказує на зростання навантаження на оборотні активи. (Додаток Г.1-Г.3)

Динаміка фінансових результатів виглядає більш стабільною. У 2022 році підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 223,5 тис. грн, у 2023 році — 297,3 тис. грн, а у 2024 році — 250,8 тис. грн. Незважаючи на деяке зниження порівняно з 2023 роком, компанія залишається прибутковою, що свідкує про ефективність її діяльності та контроль за витратами.

Для забезпечення об'єктивності оцінки грошових потоків було використано систему фінансових коефіцієнтів, наведену у праці Мельничук Т. А [43, с.45-47.]. Зокрема:

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показав стійке зниження — з 0,27 у 2022 році до 0,19 у 2024 році, що вказує на зниження здатності підприємства швидко погашати зобов'язання (табл. 2.4);
2. Загальні поточні зобов'язання зросли більш зросли майже у два рази — з 338,8 тис. грн у 2022 році до 565,5 тис. грн у 2023 році, хоча у 2024 році їх вдалося трохи скоротити до 528,6 тис. грн;
3. Одночасно структура оборотних активів змінилася: зросла частка іншої

дебіторської заборгованості (256,4 тис. грн у 2024 р.) та зменшилися запаси грошових коштів (Додаток Г.1-Г.3).

Оскільки підприємство не веде інвестиційної чи фінансової діяльності, всі грошові потоки формуються виключно в межах операційної діяльності. Такий обмежений характер надходжень і витрат ускладнює маневрування фінансовими ресурсами в разі змін ринку або несприятливих умов постачання.

У сучасних умовах великого значення набувають цифрові інструменти аналізу, таких як BAS Бухгалтерія, дозволяє будувати графіки динаміки, здійснювати прогнозування. Прикладом може слугувати впровадження модулів автоматичного контролю за розривами ліквідності, що дає змогу запобігти дефіциту коштів у найбільш критичні періоди.

Можна зробити висновок, що ефективний аналіз грошових коштів потребує комплексного підходу — як з боку вибору методик, так і з огляду на програмні можливості. Застосування інструментів факторного, вертикального, горизонтального аналізу у поєднанні з показниками ліквідності та фінансової гнучкості створює підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

2.3. Практичні аспекти аналізу грошових коштів на підприємстві

Необхідність аналізу грошових потоків є актуальною для всіх підприємств, оскільки він дозволяє оцінити фінансову діяльність у ретроспективі, теперішньому часі та слугує основою для майбутнього планування. Безперервність руху коштів — їх притоку й відтоку — забезпечує стабільне фінансування підприємства й наявність достатнього залишку на рахунках

Серед основних показників оцінки фінансових результатів виділяють: дохід (виручка), прибуток і потік грошових коштів. В умовах постійної нестабільності розрахунків особливу роль відіграє саме грошовий потік, що є індикатором платоспроможності підприємства та можливості

самофінансування [60, с.520].

ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» функціонує у секторі оптової реалізації будівельними матеріалами та належить до категорії малих, про що свідчать середньооблікова чисельність персоналу (менше 50 осіб) і застосування спрощеної фінансової звітності (форми № 1-м і № 2-м).

Через спрощену звітність, ТОВ не складає звіту про рух грошових коштів (форма № 3), що ускладнює проведення традиційного аналізу за видами діяльності. Відтак, аналіз грошових потоків ґрунтується на непрямій оцінці — за залишками грошових коштів, оборотами за статтями прибутку і витрат та змінами у складі оборотних активів і зобов'язань [24, с.222-224].

Враховуючи малий масштаб підприємства, спеціалізованого аналітичного відділу не передбачено – відповідні функції виконує головний бухгалтер разом з помічником.

Основна увага в аналітичній роботі зосереджується на контролі за надходженням і використанням грошових коштів, а також на оцінці платоспроможності та фінансової стійкості.

Аналіз грошових коштів проводиться, як правило, на щоквартальній та річній основі. Регламентованої внутрішньої методики або положення про проведення аналізу не розроблено, тому оцінка здійснюється на основі стандартних показників, таких як залишки коштів на поточному рахунку, сума дебіторської заборгованості, обсяг поточних зобов'язань, сума чистого прибутку або збитку [68, с.67-85].

Здійснення аналітичних процедур обмежується відсутністю звіту про рух грошових коштів (форма №3), оскільки для малих підприємств ця форма не є обов'язковою. Проте, з метою внутрішнього аналізу, фахівці компанії періодично формують аналітичні таблиці грошових надходжень і витрат, що дозволяє здійснювати контроль за операційною діяльністю [16].

За результатами аналізу руху грошових коштів за 2022–2024 роки спостерігається така динаміка:

У 2022 році надходження грошових коштів становило 4 861,3 тис. грн,

вибуття — 4 581,9 тис. грн, що забезпечило позитивне сальдо в розмірі 223,5 тис. грн. Це сигналізує про перевищення доходів над витратами та наявність внутрішнього самофінансування на кінець року.

У 2023 році ситуація ще більше покращилася. Надходження склали 9 282,5 тис. грн, вибуття — 8 857,7 тис. грн. Таким чином, підприємство отримало позитивне сальдо в розмірі 297,3 тис. грн, що дало змогу сформувати грошовий резерв і зміцнити ліквідність.

У 2024 році надходження склали 8 587,3 тис. грн, а вибуття — 8 240,1 тис. грн. Позитивне сальдо становило 250,8 тис. грн, однак воно було нижчим, ніж у попередньому році. Це вказує на зростання навантаження на витрати та скорочення можливостей для накопичення вільних коштів.

Загалом, динаміка грошових потоків є нестабільною. Якщо у 2022–2023 роках спостерігалася позитивна тенденція зростання прибутку, то у 2024 році чистий фінансовий результат дещо знизився. Це вказує на обмеженість потенціалу підприємства до самофінансування та необхідність оптимізації витрат і посилення контролю за ліквідністю.

Окремої уваги заслуговує використання коефіцієнтного аналізу, зокрема оцінка абсолютної та швидкої ліквідності, фінансової незалежності, забезпеченості обігових активів власними коштами тощо. Зазначені коефіцієнти дозволяють підприємству оперативно реагувати на ознаки зниження платоспроможності, своєчасно виявляти фінансові ризики та визначати напрямки коригування грошових потоків.

Аналіз динаміки грошових коштів за 2022–2024 роки свідчить про нестабільність платоспроможності підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка грошових коштів ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» у 2022–2024 рр., тис.

грн

Показник	Рік			Абсолютна зміна 2024/2022 рр.	Темп приросту, %
	2022	2023	2024		
1	2	3	4	5	6
Залишок коштів на кінець року	90,9	273,5	100,8	+9,9	+10,9%

У 2023 році було зафіксовано суттєвий приріст залишків коштів — утричі більше порівняно з 2022 роком. Це може бути зумовлено зростанням виручки на 105% (з 4 812,7 тис. грн до 8 534,6 тис. грн) і а також помірним зростанням дебіторської заборгованості. Але у 2024 році залишок грошових коштів зменшився більш ніж у 2,5 рази, що може свідчити про неефективне управління витратами та зниження платоспроможності.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності – ключовий індикатор, який демонструє спроможність підприємства миттєво покривати поточні зобов'язання за рахунок коштів (табл.2.4).

Таблиця 2.4

Коефіцієнт абсолютної ліквідності ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС»

№	Рік	Кошти, тис. грн	Поточні зобов'язання, тис. грн	Коефіцієнт
1	2	3	4	5
1.	2022	90,9	338,8	0,27
2.	2023	273,5	565,5	0,48
3.	2024	100,8	528,6	0,19

Показник демонструє спадну тенденцію, що вказує на зниження здатності підприємства погашати зобов'язання за рахунок готівкових коштів. У 2024 році коефіцієнт опустився нижче допустимого рівня (0,2), показує критично низьку ліквідність що сигналізує про можливу втрату короткострокової платоспроможності та створює ризик затримки розрахунків з контрагентами. Динаміку показників наочно відображено на рисунку 2.1.

Аналіз оборотності грошових коштів демонструє ефективність використання наявних ресурсів (табл.2.5).

Обчислимо коефіцієнт оборотності грошових коштів за формулою:

$$\text{Коефіцієнт оборотності} = \text{Виторг} / \text{Середній залишок коштів} \quad (2.14)$$

Таблиця 2.5

Структура оборотних активів ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС»

№	Рік	Гроші	Запаси	Дебіторська заборгованість	Інші оборотні активи
1	2	3	4	5	6

1.	2022	7,6%	49,6%	41,3%	1,5%
----	------	------	-------	-------	------

Продовження табл.2.5

1	2	3	4	5	6
2.	2023	16,7%	57,5%	23,1%	2,7%
3.	2024	8,9%	52,6%	37,6%	0,8%

Як свідчать дані таблиці 2.5, у 2022 році структура оборотних активів була змішаною: найбільшу частку займали запаси (49,6%) та дебіторська заборгованість (41,3%), тоді як грошові кошти становили лише 7,6%.

З 2023 року, підприємство формує товарні запаси, частка яких зросла до 57,5%. Водночас частка дебіторської заборгованості суттєво скоротилася, а обсяг грошових коштів зріс до 16,7%, що тимчасово покращило ліквідність.

Структура знову змінилася у 2024 році: запаси залишилися на високому рівні (52,6%), дебіторська заборгованість зросла до 37,6%, водночас частка грошових коштів залишається стабільно низькою (табл. 2.6)

Таблиця 2.6

Коефіцієнт оборотності грошових коштів

№	Рік	Виторг, тис. грн	Середній залишок коштів, тис. грн	Коефіцієнт
1	2	3	4	5
1.	2022	4 812,7	$(39,6 + 90,9)/2 = 65,25$	73,7
2.	2023	9 178,3	$(90,9 + 273,5)/2 = 182,2$	50,4
3	2024	8 534,6	$(273,5 + 100,8)/2 = 187,15$	45,6

Зниження коефіцієнта оборотності у 2023–2024 роках свідчить про те, що грошові кошти все повільніше обертаються у процесі операційної діяльності, тобто вони довше затримуються у вигляді залишків.

Структурний аналіз оборотних активів показує зменшення частки грошових коштів у їх складі:

- 2022 рік — 7,6% (90,9 / 1 203,7),
- 2023 рік — 16,7% (273,5 / 1 635,7),
- 2024 рік — 8,9% (100,8 / 1 128,8).

Зростання частки коштів у 2023 році виявилось тимчасовим. У 2024 році підприємство, ймовірно, використовувало ці кошти для розрахунків із постачальниками, закупівлі товарів та фінансування поточної діяльності.

Наступним кроком є аналіз прибутковості, яка безпосередньо впливає на наявність вільних грошових ресурсів. Відомості зі звіту про фінансові результати подано у таблиці 2.7

Таблиця 2. 7

Фінансові результати ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» за 2022–2024 роки, тис. грн

№	Рік	Дохід від реалізації	Чистий прибуток (збиток)
1	2	3	4
1.	2022	4 812,7	+223,5
2.	2023	9 178,3	+297,3
3.	2024	8 534,6	+250,8

Аналіз таблиці 2.7 показує, що незважаючи на зростання виручки у 2023 році, у 2024 спостерігається її зниження та скорочення прибутку. Суттєвим приводом стало підвищення витрат операційних витрат, що частково нівелювало позитивний ефект від реалізації та негативно вплинуло на фінансові результати. Динаміку чистого прибутку наведено на рис. 2.1.

Аналіз грошових коштів на ТОВ "ОВІДІЙ ПЛЮС", 2022-2024 рр.

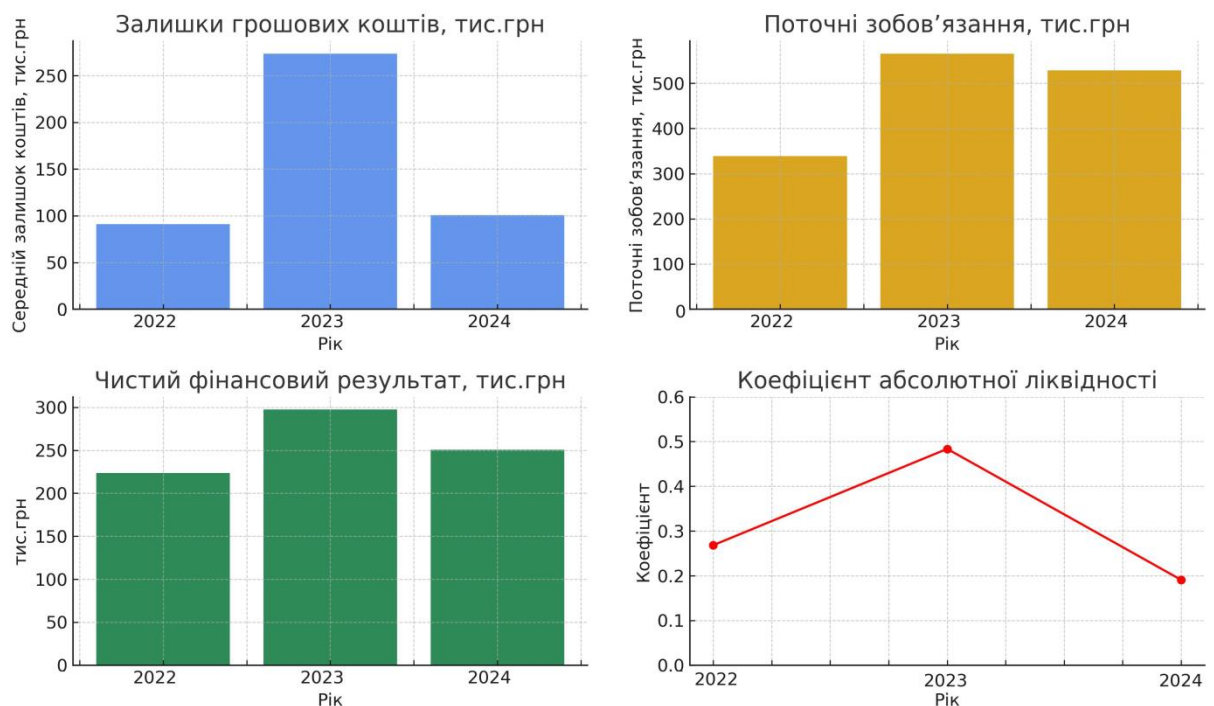

Рис.2.1 Аналіз грошових коштів на ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС», 2022-2024 рр.

Узагальнюючи, підприємство має низький рівень ліквідності, що може свідчити про слабкий контроль за витратами. У 2024 році рух грошових коштів погіршився — зменшилися як залишки, так і швидкість обігу коштів. Були помічені високі витрати (операційні витрати 2024 року — 8 240,1 тис. грн), які скоротили прибуток до 250,8 тис. грн. ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» варто переглянути підхід до управління грошовими потоками: зменшити затрати, посилити роботу з дебіторами та планувати витрати відповідно до реального руху коштів

Аналіз динаміки основних фінансових коефіцієнтів ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» за 2022–2024 роки вказує на поступове погіршення ліквідності та фінансової стійкості підприємства. Зведені результати розрахунків представлено у таблиці 2.8 та 2.9 [19, с.84-86] .

Таблиця 2.8

Розрахунок і динаміка основних фінансових коефіцієнтів ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» за 2022–2024 роки

№	Показник	Формула	2022	2023	2024
1	2	3	4	5	6
1.	Оборотні активи, тис. грн	–	1203,7	1 635,7	1 128,8
2.	Поточні зобов'язання, тис. грн	–	338,8	565,5	528,6
3.	Запаси, тис. грн	–	596,6	940,5	594,4
4.	Власний капітал, тис. грн	–	1 520,8	1 818,1	1 868,6
5.	Необоротні активи, тис. грн	–	655,9	747,9	1 268,4
6.	Усього активів, тис. грн	–	1 859,6	2 383,6	2 397,2
7.	Коефіцієнт загальної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання (2.15)	3,55	2,89	2,14
8.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання (2.16)	1,79	1,23	1,01
9.	Коефіцієнт фінансової незалежності	Власний капітал / Усього активів (2.17)	0,82	0,76	0,78
10.	Коеф. забезпеченості обігових активів власними коштами (фінансової стійкості)	(Власний капітал – Необоротні активи) / Оборотні активи (2.18)	0,72	0,65	0,53

Отримані значення таблиць 2.8 та 2.9 демонструють змішані тенденції. Так, коефіцієнт загальної ліквідності знизився з 3,55 у 2022 році до 2,14 у

2024 році, проте він свідчить про достатній, але поступово зменшуваний рівень покриття поточних зобов'язань оборотними активами. Аналогічно, коефіцієнт швидкої ліквідності у 2024 році знизився до 1,01, що відповідає нижній межі норми — тобто підприємство лише мінімально спроможне погашати поточні борги без урахування запасів і покриття зобов'язань може бути проблемним.

Таблиця 2.9

**Динаміка ключових коефіцієнтів фінансового стану ТОВ «ОВІДІЙ
ПЛЮС» за 2022–2024 роки**

№	Показник	Економічний зміст	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Тенденція
1	2	3	4	5	6	7
1.	Коефіцієнт загальної ліквідності	Показує здатність підприємства задовольняти всі поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів (норма: > 2,0)	3,55	2,89	2,14	Зниження
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Демонструє спроможність погашати поточні зобов'язання без врахування запасів (норма: 1,0–1,5)	1,79	1,23	1,01	Зниження
3.	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Характеризує співвідношення власного капіталу до загального обсягу активів (норма: > 0,5)	0,82	0,76	0,78	Коливання
4.	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	Визначає, яка частина оборотних активів покривається власним капіталом (бажано > 0,6)	0,72	0,65	0,53	Зниження

Простежується коливання коефіцієнта фінансової незалежності: з 0,82 у 2022 році він зменшився до 0,76 у 2023 році, а у 2024 році дещо зріс до 0,78. Це свідчить про збереження значної частки власного капіталу у структурі активів. Погіршення показує і коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним капіталом, який знизився з 0,72 до 0,53, — що означає посилення залежності від залучених ресурсів.

Узагальнюючи, підприємство зберігає прийнятний рівень ліквідності та фінансової автономії, проте поступове зменшення коефіцієнтів свідчить про

зростання ризиків у майбутньому. У 2024 році погіршився рух грошових коштів — зменшилися залишки і швидкість їх обігу. Зростання операційних витрат скоротило прибуток. Враховуючи ситуацію, ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» доцільно оптимізувати витрати, активізувати роботу з дебіторами та планувати грошові витрати відповідно до фактичних надходжень коштів.

2.4. Шляхи удосконалення аналізу грошових коштів на підприємстві

В ході аналізу стану грошових коштів було встановлено, що ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» має низький рівень платоспроможності, недостатню ліквідність і ознаки фінансової нестабільності.

Найбільш критичними недоліками є: відсутність чіткої методики аналізу, часткове використання аналітичних показників, недостатня увага до аналізу в управлінні фінансами. Також помічено нестабільність динаміки залишків коштів та відсутність оцінки ефективності використання грошових ресурсів. Ці результати вимагають впровадження комплексу заходів, спрямованих на удосконалення системи аналізу грошових коштів, збільшення точності оцінки фінансового стану та оперативності управлінських рішень.

Оскільки підприємство не складає форму № 3 «Звіт про рух грошових коштів», варто розробити власну спрощену форму управлінського звіту, адаптовану до потреб внутрішнього аналізу. Такий звіт може формуватись щомісячно за прямим методом із поділом на операційні надходження та витрати. Рекомендовано структурувати надходження за основними контрагентами, а витрати — за видами: закупівлі, оренда, податки, заробітна плата [54, с.128-133].обудова такої форми дасть змогу: бачити реальний рух коштів у динаміці; визначати періоди нестачі або надлишку коштів; планувати граничні залишки на рахунках.

Використання BAS «Бухгалтерія» на підприємстві дозволяє реалізувати інтегровану систему автоматичного збирання і групування даних для цілей аналізу. Пропонується:

- 1) налаштувати щомісячне формування зведеної таблиці руху коштів (операційні надходження і витрати);
- 2) автоматично генерувати звіти щодо оборотів по рахунках 30, 31, 33 та 36, 63, 66;
- 3) використовувати М.Е.Дос для імпорту банківських виписок з подальшою аналітикою за напрямками руху коштів.

Для підвищення наочності результатів аналізу доцільно впровадити простий інтерактивний дашборд, який відобразатиме ключові фінансові показники підприємства.

Зокрема, графічне відображення залишків коштів за останні 6–12 місяців, а також кругову діаграму, що ілюструє структуру витрат. Додатково варто включити табличну форму прогнозу руху грошових коштів на наступний місяць та індикатор, який порівнює плановий і фактичний залишок на рахунку (рис.2.2). Щоб реалізувати це без додаткових витрат, достатньо скористатися безкоштовними інструментами Google Workspace та налаштувати регулярне оновлення даних вручну або через експорт із BAS.

Аналіз та прогноз грошових коштів ТОВ "ОВІДІЙ ПЛЮС"
2024р

Рис. 2.2 Фінансовий дашборд з ключовими фінансовими показниками ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС»

Важливим кроком до вдосконалення аналітичної роботи є розробка локального нормативного документа — «Положення про порядок аналізу грошових коштів» [69]. У ньому мають бути чітко визначені: періодичність (щомісяця, щокварталу); джерела даних; методики розрахунків та перелік показників; склад звітності; відповідальні виконавці (бухгалтер-аналітик або головний бухгалтер).

Доцільно також призначити окрему посадову особу, яка буде здійснювати аналіз грошових потоків на регулярній основі та подавати керівництву результати у вигляді коротких звітів і рекомендацій. Це сприятиме посиленню відповідальності за якість аналітичної роботи й забезпечить зворотний зв'язок у процесі прийняття управлінських рішень.

Регламент можна оформити як окремий розділ облікової політики підприємства або як додаток до посадової інструкції бухгалтера.

Якість аналізу безпосередньо залежить від професійного рівня бухгалтера. Оскільки підприємство невелике, функції обліку і аналітики

виконує два фахівця. Тому доцільно організувати щорічне коротке навчання з тематики аналізу грошових коштів — наприклад, у формі онлайн-курсів або вебінарів (Prometheus, Coursera).

Окрема увага має приділятися освоєнню інструментів табличного аналізу в Excel, що дозволяє швидко обробляти великі обсяги даних і будувати наочні моделі прогнозування.

Крім того, з метою підвищення ефективності аналітичного процесу доцільно впровадити автоматизовані інструменти, які вже частково використовуються у діяльності ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС». Зокрема, розширене застосування функціоналу програм BAS Бухгалтерія та М.Е.Дос — популярних рішень, адаптованих до потреб малого бізнесу [56].

У середовищі BAS Бухгалтерія рекомендовано активніше застосовувати такі засоби:

Обробка «Звіт про рух грошових коштів», яка формується автоматично на основі проведених операцій по рахунках 30 і 31 — навіть якщо підприємство не подає офіційний Звіт за формою № 3, внутрішній управлінський аналіз можна здійснювати за тим самим принципом.

Конструктор звітів, що дозволяє формувати власні аналітичні звіти за обраними критеріями (період, контрагенти, статті витрат), а також будувати динаміку залишків коштів за періодами. Це відкриває можливості для глибшого аналізу структури надходжень і витрат.

Порівняння планових і фактичних показників, так як на підприємстві ведеться елементарне бюджетування — наприклад, очікувані надходження від контрагентів або прогнозовані податкові платежі. Звіти в BAS дають змогу відстежити відхилення між запланованими і фактичними сумами у розрізі часу та призначення платежів [39].

У рамках системи М.Е.Дос доступні інструменти, які ефективно використовуються в процесі аналізу:

Імпорт банківських виписок у форматі MT940 або CSV дозволяє швидко отримати дані про рух коштів і передати їх до BAS для

автоматичного опрацювання. «Це істотно зменшує ймовірність помилок під час ручного введення даних.

Формування регламентованих і довільних звітів із використанням наявних шаблонів або власних налаштувань — зокрема для контролю своєчасності сплати податків або аналізу відхилень по операціях з грошовими коштами.

Автоматична звірка даних у документах дозволяє виявляти розбіжності між фактичними банківськими операціями та обліковими записами, що сприяє більшій надійності фінансової інформації.

Доповненням до цих інструментів можуть стати табличні програми (Microsoft Excel, Google Таблиці), які дозволяють на основі експортованих із BAS даних формувати:

- графіки змін залишків коштів на рахунках;
- кругові діаграми структури витрат за період;
- таблиці прогнозного руху грошових коштів;
- індикатори порівняння планового та фактичного залишку.

Автоматизація аналізу дозволить підприємству не лише підвищити оперативність обробки фінансових даних, а й своєчасно виявляти відхилення від очікуваних показників, аналізувати ефективність використання ресурсів і приймати обґрунтовані управлінські рішення

Для повнішої оцінки грошових потоків підприємства рекомендується розширити перелік аналітичних внутрішніх коефіцієнтів, що дозволяють виявляти ризики нестачі ліквідності, залежності від зовнішнього фінансування, нестабільності надходжень. Наведена система показників може застосовуватися на основі існуючих форм 1-м та 2-м (табл.2.10).

Таблиця 2.10

Додаткові аналітичні коефіцієнти для оцінки грошових потоків підприємства

№	Назва коефіцієнта	Формула розрахунку	Сутність
1	2	3	4
1.	Коефіцієнт грошового	Грошові кошти на кінець	Показує, яку частину витрат

	покриття витрат	періоду / Загальні витрати (2.19)	можна покрити наявними коштами.
2.	Коефіцієнт самофінансування	Чистий прибуток / Надходження грошових коштів (2.20)	Визначає, яку частку надходжень забезпечено за рахунок власного прибутку.
3.	Коефіцієнт стабільності грошових надходжень	(Сума надходжень за останні 3 місяці) / (Сума за попередні 3 місяці) (2.21)	Динамічний індикатор — стабільність притоку грошових коштів.
4.	Коефіцієнт ефективності використання грошових коштів	Оборот грошових коштів / Середній залишок грошових коштів (2.22)	Демонструє темп обігу грошових коштів у підприємстві.
5.	Коефіцієнт покриття короткострокових зобов'язань грошовими коштами	Грошові кошти / Короткострокові зобов'язання (2.23)	Визначає, наскільки підприємство покладається на залучені кошти.
6.	Коефіцієнт залишку коштів	Грошові кошти на кінець – на початок / Загальні надходження (2.24)	Показує приріст або зменшення коштів за період.
7.	Питома вага грошових коштів у складі оборотних активів	Грошові кошти / Оборотні активи (2.25)	Оцінює частку ліквідних коштів у загальних поточних активах

**власна розробка автора.*

Іншим напрямом удосконалення є впровадження елементів прогнозного аналізу. На підставі історичних даних (за останні 3 роки) можна побудувати трендові моделі зміни грошових залишків, витрат, доходів, що дозволить: виявити закономірності; передбачити майбутні коливання ліквідності; сформулювати сценарні варіанти (оптимістичний, песимістичний, реалістичний) (рис.2.3).

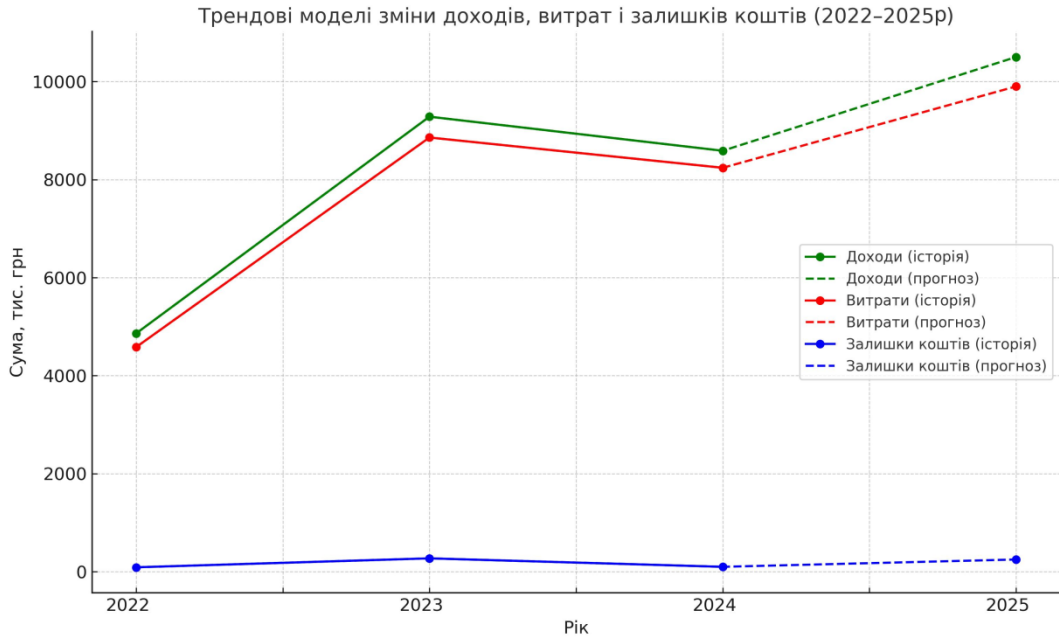

Рис.2.3. Трендові моделі зміни грошових залишків (реалістичний сценарій)

Рекомендується також використовувати регресійний аналіз — для виявлення факторного впливу на грошовий потік (наприклад, зв'язок між виручкою, дебіторською заборгованістю та обсягом залишків коштів). Це дозволить перейти від простого описового аналізу до прогнозно-аналітичної моделі, що слугуватиме інструментом стратегічного планування.

У результаті вдосконалення аналітичної системи підприємство отримає міцну основу для формування ефективної фінансової політики, що базується на достовірних і актуальних даних.

У підсумку, удосконалення аналітичної системи допоможе сформулювати ефективну фінансову політику підприємства, заснованої на достовірних і актуальних показниках, що дозволяють своєчасно приймати виважені управлінські рішення. Це зменшить ризик касових розривів, сприятиме своєчасному отриманню управлінської інформації, знизить обсяг ручної роботи бухгалтерії та посилить контроль над витратами і дебіторською заборгованістю.

Висновки до розділу 2

Аналіз грошових коштів є важливою складовою фінансової аналітики, оскільки саме вони виступають найбільш ліквідними активами, визначають рівень платоспроможності та стабільність діяльності. Науковці підкреслюють необхідність врахування галузевих особливостей та впливу зовнішнього середовища, а головним завданням фінансового менеджменту визначають підтримання балансу між надходженням і вибуттям коштів.

Управління ліквідністю, що включає моніторинг грошових потоків, прогнозування їх дефіциту та оптимізацію структури активів і зобов'язань. Якісний аналіз дозволяє виявляти основні джерела надходжень і напрямки витрат, а також формувати ефективну політику управління фінансами.

Необхідність удосконалення методики аналізу зумовлена цифровізацією економіки, змінами податкового регулювання та зростанням фінансових ризиків. Це вимагає фінансового моделювання, автоматизованих систем моніторингу та адаптації традиційних методик до цифрових технологій. Найбільш поширеними інструментами залишаються горизонтальний і вертикальний аналіз, оцінка чистого грошового потоку та ліквідності, а також дослідження взаємозв'язку між прибутковістю й грошовими надходженнями.

Практика діяльності ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» свідчить, що відсутність обов'язкового звіту про рух грошових коштів ускладнює аналіз і зумовлює застосування непрямих методик. Зниження показників ліквідності та оборотності коштів негативно позначається на платоспроможності та можливостях самофінансування. У цьому контексті особливої ваги набуває впровадження внутрішнього управлінського звіту, автоматизація аналітичних процесів і застосування прогнозних моделей.

Отже, аналіз грошових коштів виступає не лише інструментом контролю, а й важливим елементом стратегічного управління, що забезпечує більш ефективне використання фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 3
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ
ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Наукові основи, економічний зміст та завдання аудиту грошових коштів на підприємстві

Ефективне управління грошовими коштами є однією з ключових умов стабільної діяльності будь-якого підприємства. Від правильності організації їх обліку та контролю залежить платоспроможність, ліквідність, фінансова стійкість і ділова репутація суб'єкта господарювання.

Аудит грошових коштів виступає важливим інструментом перевірки достовірності даних бухгалтерського обліку, виявлення відхилень і запобігання фінансовим порушенням, а його результати дозволяють розробити заходи для підвищення ефективності управління грошовими потоками. В сучасних реаліях, за яких підприємства функціонують в умовах підвищених фінансових ризиків, незалежна перевірка операцій з грошовими коштами набуває особливого значення.

Його головне завдання — забезпечити достовірність фінансової інформації, виявити недоліки в системі обліку.

Внутрішній контроль, натомість, проводиться самим підприємством, але його об'єктивність може бути обмеженою через конфлікт інтересів. Саме тому незалежний аудит грошових коштів виступає надійним інструментом перевірки, що дає впевненість зовнішнім користувачам фінансової інформації [47, с.304].

Наукові основи аудиту формуються на перетині бухгалтерського обліку, фінансового аналізу, економічного контролю та права. Його методологія спирається на принципи незалежності, об'єктивності, професійної компетентності та конфіденційності.

Згідно з МСА, аудит грошових коштів передбачає оцінку правильності ведення касових операцій, обліку коштів на банківських рахунках, дотримання внутрішніх процедур і чинного законодавства [6].

З позицій наукової методології, а саме за визначенням В. В. Сопка, аудит грошових коштів розглядається як комплексна перевірка операцій з готівковими і безготівковими коштами з метою підтвердження їх відповідності обліковим регістрам, звітності та вимогам чинного законодавства [67, с.142].

Ф. Ф. Бутинець визначає його як «систему незалежних перевірок правильності, повноти та законності обліку і використання грошових ресурсів підприємства з наміром підтвердити достовірність фінансової звітності» [26, с. 198].

На думку М.Т. Білухи та Т.В. Микитенко, аудит грошових коштів — це «процес збору та оцінки доказів про операції з готівковими і безготівковими коштами для визначення рівня відповідності цих операцій установленим критеріям» [20, с.64].

Узагальнюючи усі визначення, аудит грошових коштів є процесом незалежної перевірки достовірності інформації про рух найліквідніших активів підприємства з метою засвідчення їх реального стану та законності використання.

У міжнародній практиці, згідно з МСА 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання та його середовища», аудит грошових коштів — це перевірка, спрямована на виявлення потенційних ризиків суттєвого викривлення даних про рух грошових ресурсів і розробку відповідних аудиторських процедур для їх усунення [47, с.304].

Зіставлення підходів створює можливість дійти висновку, що українські науковці часто акцентують на контрольній функції аудиту, тоді як міжнародні стандарти приділяють більше уваги оцінці ризиків і побудові ефективних процедур перевірки.

Порівняно з внутрішнім контролем, який виконується працівниками самого підприємства, незалежний аудит має зовнішній характер і забезпечує неупереджену оцінку фінансової дисципліни. У його основі — дослідження первинних документів (касових ордерів, банківських виписок, платіжних документів), облікових реєстрів та внутрішніх політик.

Економічний зміст аудиту грошових коштів полягає у забезпеченні користувачів фінансової інформації достовірними даними обсяг і рух грошових ресурсів підприємства. Завдяки цьому можна своєчасно визначити

проблемні ділянки у роботі внутрішнього контролю, зменшити ймовірність зловживань і шахрайства, а також підвищити ефективність використання фінансових ресурсів.

З економічної точки зору аудит грошових коштів виконує дві ключові функції:

- 1) контрольну, що полягає у виявленні відхилень від установлених правил та стандартів;
- 2) інформаційну, яка спрямована на формування об'єктивних даних для управлінських рішень [26, с.199].

Він охоплює повний цикл обігу грошових коштів: надходження (виручка, інвестиції, кредити), використання (оплата постачальникам, виплата заробітної плати, податків), зберігання та звітність.

У практичному аспекті аудит забезпечує впевненість інвесторів, кредиторів і власників підприємства, що грошові ресурси обліковуються правильно, використовуються ефективно та захищені від шахрайства.

Основними завданнями аудиту грошових коштів є:

1. Встановлення повноти та достовірності облікових даних щодо операцій з грошовими коштами, у тому числі за касою та банківськими рахунками.
2. Оцінка роботи внутрішнього контролю щодо руху грошових ресурсів і визначення його слабких ланок у її функціонуванні.
3. Встановлення відповідності облікових процедур вимогам НП(С)БО та чинного законодавства [7].
4. Виявлення порушень і зловживань, пов'язаних із несанкціонованими операціями або розкраданням коштів.
5. Формування рекомендацій щодо вдосконалення облікової та контрольної політики підприємства [65, с.78-82].

Також аудитори мають перевіряти дотримання лімітів каси, правильність ведення касових книг, своєчасність здавання виручки до банку та законність використання готівки на господарські потреби [32, с.345].

Попри важливість аудиту, на практиці існують проблеми, які знижують його ефективність. Серед них — недостатній рівень автоматизації аудиторських процедур, обмежений доступ до первинних документів, складність у перевірці електронних платежів, а також ризик формального підходу до перевірки через обмежені терміни. В умовах цифровізації економіки особливого значення набуває аудит електронних розрахунків і платіжних систем, де традиційні методи контролю не завжди є достатніми.

Отже, аудит грошових коштів виконує не лише функцію перевірки достовірності даних, а й сприяє удосконаленню фінансового менеджменту підприємства. Його завдання охоплюють як поточний контроль, так і формування рекомендацій, спрямованих на зменшення ризиків і підвищення фінансової дисципліни.

3.2. Методологічні засади аудиту грошових коштів на підприємстві

Ефективний аудит грошових коштів є одним із ключових елементів фінансового контролю на підприємстві, адже саме грошові активи залишаються найбільш ліквідними та вразливими до порушень.

Метою аудиту операцій з грошовими коштами — як касових, так і через банківські рахунки, — є підтвердження достовірності інформації про наявність та рух коштів, перевірка повноти й своєчасності їх відображення у зведених документах і бухгалтерських регістрах, а також оцінка правильності ведення обліку. Крім того, аудит має на меті встановити достовірність залишків грошових коштів у фінансовій звітності підприємства.

Методологічна база аудиту визначає порядок, принципи, інструменти та процедури перевірки достовірності облікових даних і забезпечує об'єктивну оцінку стану грошових ресурсів.

Вона формується на основі Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [7], МСА 200 [44, с.95] та МСА 330 [48, с.372].

Відповідно до МСА 315 аудиторю необхідно сформулювати повне уявлення про облікову політику підприємства, внутрішні процедури контролю та організаційну структуру [47, с.304].

Організаційна модель аудиту грошових коштів на підприємстві передбачає такі основні принципи:

- незалежність аудитора від управлінського персоналу ;
- системність перевірки з урахуванням взаємозв'язку між касовими і безготівковими операціями ;
- суцільність та вибірковість аудиторських процедур залежно від обсягу операцій ;
- документальне підтвердження кожної господарської операції [63].

Методика перевірки операцій із грошовими коштами охоплює такі етапи:

- 1) оцінювання системи внутрішнього контролю;
- 2) складання програми аудиторської з урахуванням наявного механізму внутрішнього контролю;
- 3) здійснення аудиторських дій для отримання достатніх доказів;
- 4) узагальнення та формування висновків на підставі отриманих доказових матеріалів [25, с.94-101].

У практиці аудиту грошових коштів використовуються такі методи:

- Документальні методи (звірка, інвентаризація, перевірка первинних документів);
- Аналітичні методи (розрахунок коефіцієнтів ліквідності, оборотності грошових коштів);
- Перевірка ефективності системи внутрішнього контролю;
- Метод контрольних замірів (перевірка вибірових операцій).

Згідно з думкою Сметанко О.В., «ефективний аудит грошових коштів неможливий без застосування комплексних методів перевірки, які поєднують документальний аналіз і фактичний контроль» [66].

Аудит розподіляється на окремі складові частини, які називають

етапами, наведено на рис. 3.1[37]:

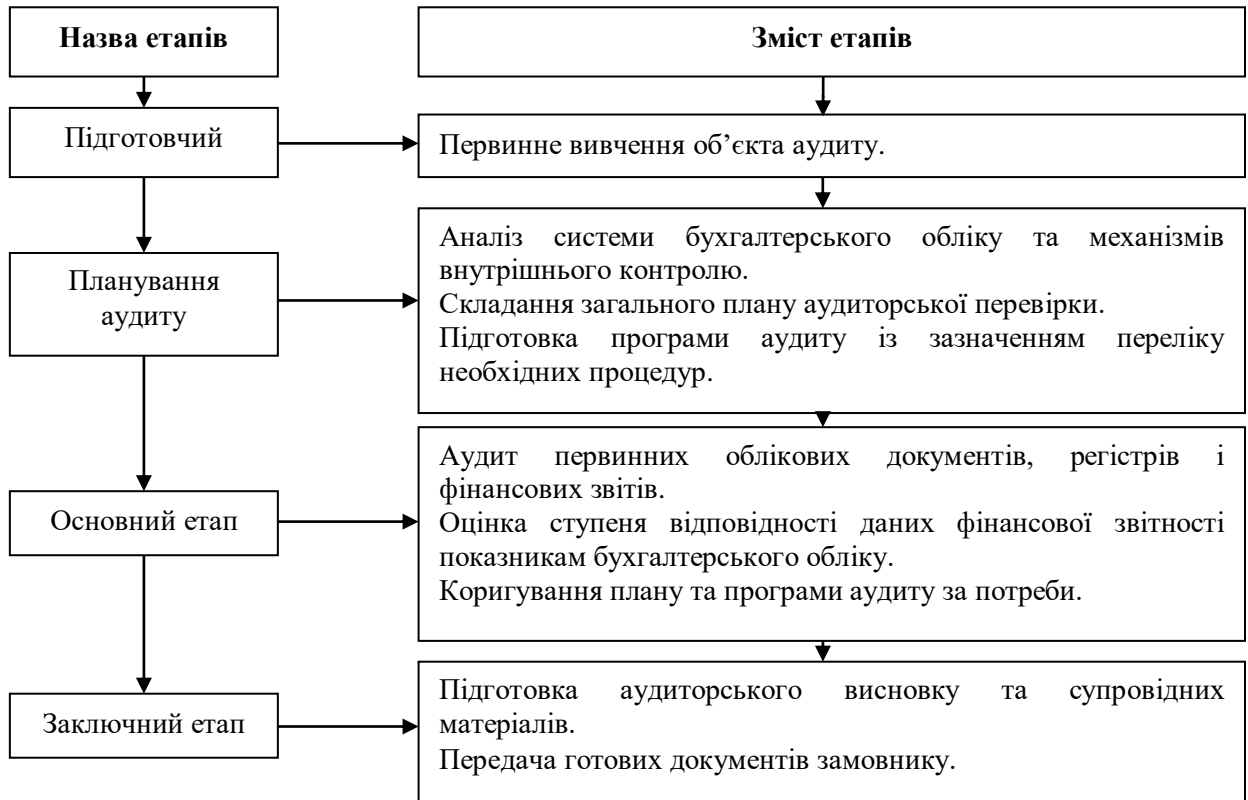

Рис. 3.1 Процес аудиту за окремими етапами

У ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» аудит грошових коштів здійснюється у чотири етапи, на кожному з яких виконуються певні дії аудитора та має власні особливості (табл.3.1). [51, с.47]

Таблиця 3.1

Основні етапи аудиту грошових коштів

№	Етап аудиту	Опис процесу	Особливості для ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС»
1	2	3	4
1.	Підготовчий (планування)	Аналіз обсягів грошових операцій, визначення ділянок підвищеного ризику, складання плану перевірки.	Особливої уваги потребують розрахунки з постачальниками і покупцями. За 2024 рік: дебіторська

			заборгованість — 168,1 тис. грн; кредиторська — 403,9 тис. грн.
2.	Оцінка внутрішнього контролю (проміжний)	Перевірка процедур інвентаризації каси, звіряння банківських виписок, розподілу обов'язків касира і бухгалтера.	В ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» облік готівки через касові ордери, операції з банком підтверджуються щоденними виписками відповідно до МСА 500«Аудиторські докази».
3.	Виконання аудиторських процедур (основний)	Перевірка касової книги, авансових звітів, банківських виписок, правильності руху коштів на рахунках 30, 31, 33.	Залишок грошових коштів: 2023 рік — 273,5 тис. грн; 2024 рік — 100,8 тис. грн. Аудитор має встановити причини такого скорочення, звіривши його з первинними документами.
4.	Формування висновків (заключний)	Складання аудиторського звіту з описом відхилень, оцінкою касової дисципліни, рекомендаціями щодо усунення недоліків.	Рекомендовано посилити контроль за дотриманням ліміту каси та своєчасним оприбуткуванням виручки.

Аудит грошових коштів на підприємстві носить системний характер і включає кілька взаємопов'язаних етапів.

На підготовчому етапі аудитор знайомиться з організаційною структурою та обліковою політикою підприємства, приділяючи увагу правилам ведення обліку грошових коштів. Аналізуються внутрішні положення щодо касової дисципліни та безготівкових розрахунків, а також попередні аудиторські звіти та результати внутрішніх перевірок. Виявляються потенційні зони ризику. Наприклад, у ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» під час минулого фінансового року частина виручки зберігалася в касі понад встановлений ліміт, що свідчить про недосконалість внутрішнього контролю.

На етапі планування аудиту формуються програми перевірки з визначенням об'єктів, методів і термінів виконання процедур. Визначається рівень суттєвості операцій та аудиторський ризик, обираються методи перевірки — суцільна або вибіркова перевірка, аналітичні процедури чи документальний контроль. План узгоджується з керівництвом підприємства для забезпечення ефективної організації робіт.

Виконання аудиторських процедур охоплює касові та безготівкові операції. Аудиторська перевірка каси та касових операцій передбачає інвентаризацію готівки, перевірку повноти й своєчасності її оприбуткування,

а також аналіз правильності та обґрунтованості виплат. У процесі перевірки увага приділяється веденню касової книги, зіставленню фактичного залишку готівки з даними обліку, перевірці касових ордерів, контролю дотримання встановленого ліміту готівки та своєчасності здачі виручки до банку.

У разі безготівкових операцій аналізуються банківські виписки, платіжні інструкції, чеки, перевіряється своєчасність і повнота відображення операцій у бухгалтерії, а також виявляються ознаки несанкціонованих транзакцій. Так, під час аудиту ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» у 2023р. було виявлено подвійне списання коштів через технічний збій у банку, що було виправлено після звіряння з банком [41].

На етапі аналізу результатів та формування рекомендацій, оцінюються наслідки виявлених порушень для звітності і розробляються пропозиції щодо усунення недоліків та удосконалення внутрішнього контролю.

Заключним етапом є оформлення підсумкових документів, що включає складання аудиторського висновку відповідно до МСА 700 та передавання замовнику звіту з рекомендаціями [49, с.748].

До основних завдань аудиту операцій з грошовими коштами належать:

- 1) визначення фактичної наявності коштів та виявлення можливих нестач чи надлишків;
- 2) оцінювання порядку їх зберігання та використання;
- 3) перевірка дотримання норм законодавства й внутрішніх правил щодо касових операцій;
- 4) встановлення законності та цільового спрямування витрат;
- 5) аналіз розрахунково-платіжної дисципліни та внутрішньої системи контролю;
- 6) контроль за своєчасністю отримання й обробки банківських виписок за всіма рахунками;
- 7) аналіз законності та обґрунтованості використання підзвітних сум, своєчасності подання авансових звітів;
- 8) перевірку правильності оформлення первинних документів;

9) оцінку якості фіксації господарських операцій у регістрах та звітності [36], [63].

З урахуванням специфіки діяльності ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» методика аудиту включає такі ключові кроки:

1. Інвентаризація готівкових коштів — раптова перевірка каси із співставленням фактичного залишку з обліковими даними.
2. Звірка банківських рахунків — порівняння виписок банку з даними бухгалтерського обліку. Для прикладу, станом на 31.12.2024 р. обсяг залишку на банківських рахунках склав 100,8 тис. грн, що підтверджено випискою банку.
3. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості — перевірка своєчасності розрахунків, особливо з огляду на збільшення іншої поточної дебіторської заборгованості з 129,5 тис. грн у 2023 р. до 256,4 тис. грн у 2024 р.
4. Перевірка відповідності касових операцій лімітам готівкових розрахунків [10].

На ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» аудитор доводиться використовувати непрямі методи аналізу. До них належать:

- 1) зіставлення залишків коштів та зобов'язань на початок і кінець звітного періоду;
- 2) аналіз оборотності грошових коштів шляхом порівняння чистого доходу від реалізації із середнім залишком грошових коштів;
- 3) аналіз питомої частки грошових коштів у структурі оборотних активів.

Такі підходи дають змогу виявити приховані тенденції, наприклад, можливі проблеми з ліквідністю чи надмірну залежність від кредиторів.

Таким чином, методологічні основи аудиту грошових коштів у рамках діяльності підприємства передбачають ретельне планування, всебічне тестування внутрішнього контролю та документів, а також надання практичних рекомендацій, які підвищують надійність фінансової інформації та зменшують ризик зловживань

Для ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» ключовими завданнями залишаються своєчасна інвентаризація, контроль розрахунків з контрагентами та оптимізація залишків на рахунках.

3.3. Практичні аспекти аудиту грошових коштів на підприємстві

Аудит грошових коштів здійснюється як комплексний процес, охоплюючи аналіз усіх касових та банківських операцій, перевірку їх достовірності, законності та відповідності чинним нормативним документам.

Основною метою цього етапу є перевірка достовірності обліку грошових операцій, аналіз дієвості внутрішнього контролю виявлення ймовірних порушень фінансової дисципліни.

З метою виконання поставлених завдань аудитору необхідно розробити програму перевірки, яка включатиме набір робочих документів: тести для оцінки внутрішнього контролю, таблиці для узагальнення даних, схеми руху коштів, а також підсумковий аудиторський висновок.

Згідно з положеннями МСА 230 «Аудиторська документація» аудитор зобов'язаний формувати робочі матеріали, які мають бути достатньо повними та деталізованими, щоб забезпечити цілісне розуміння проведеної перевірки [46, с.169].

Початковим етапом аудиторського процесу є ознайомлення з підприємством ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС».

В межах цього етапу необхідно заповнити Анкету клієнта, яка включає всі основні дані про підприємство (Додаток С).

Вимоги МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» регламентують обов'язкове складання окремого документа — плану аудиту, у якому відображається зміст запланованих процедур (рис.3.2). Під час його розроблення необхідно визначити перелік аудиторських дій, терміни їх реалізації, масштаб робіт, а також заходи з організації та контролю діяльності персоналу аудиторської фірми (Додаток Т).

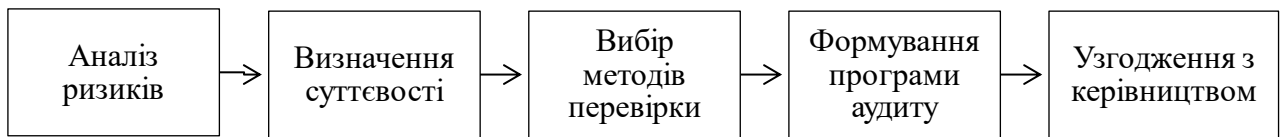

Рис. 3.2 Схема планування аудиту грошових коштів.

Положення МСА 210 «Узгодження умов завдань з аудиту» визначають, що всі досягнуті домовленості між аудитором і клієнтом фіксуються у письмовій формі листа-угоди про аудит [72].

Важливим інструментом ефективної реалізації запланованих заходів є Програма аудиту (Додаток У).

Програма аудиту встановлює порядок, обсяг і послідовність процедур, які має виконати аудитор. Вона ґрунтується на результатах попереднього аналізу облікової політики підприємства та даних фінансової звітності.

У рамках програми встановлюють оцінку ризику контролю та аудиторського ризику, а також терміни проведення аудиторських тестів і незалежних процедур, а також узгоджують дії всіх учасників перевірки. Результати та висновки по кожному етапу записують у робочій документації — саме ці матеріали стають основою для формування та аргументації аудиторського звіту. Якщо в процесі виникають обставини, що зумовлюють суттєві корективи програми, їх причини належно документують.

Для ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» програма аудиту включає такі блоки:

1. Перевірка наявності грошових коштів у касі та на банківських рахунках .
2. Оцінка дотримання лімітів готівкових розрахунків.
3. Перевірка повноти та своєчасності оприбуткування готівки.
4. Звірка банківських виписок з обліковими даними бухгалтерії .
5. Аналіз оборотності грошових коштів та розрахунків з дебіторами і кредиторами [37].

Перед складанням програми перевірки обов’язково оцінюють дієвість механізмів внутрішнього контролю за рухом і збереженням готівки та інших цінностей у касі, що здійснюється шляхом тестування, що дозволяє

визначити рівень довіри до облікових даних підприємства.

Тестування проводиться за допомогою опитувальника, складеного аудитором. Отримані відповіді дають аудитору змогу встановити рівень внутрішнього контролю на підприємстві, дає попередню оцінку дотримання касової дисципліни.

Тест містить запитання на виявлення:

- наявності посадових інструкцій для касира;
- періодичності проведення інвентаризацій каси;
- способів зберігання готівки та обмеження доступу до неї;
- наявності контролю за своєчасним здаванням виручки у банк;
- проставлення підписів посадових осіб на документах;
- безпечної доставки та зберігання готівки;
- порушень у грошовому обігу (пропусків або порушень хронології нумерації банківських і касових документів) [63].

Запитальники тестів контролю касових операцій на ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» представлено у (Додатках Ф.1-Ф.3).

Аудитор оцінює рівень охорони підприємства та контроль за пропускним режимом. Інформацію по стану внутрішнього контролю оформлюють в анкеті «Вивчення стану внутрішнього контролю та системи обліку товарів» (Додаток Х).

Для систематизації перевірених даних аудитор складає робочі таблиці та схеми, які дозволяють швидко виявити невідповідності та відхилення

Аудитор під час перевірки касових операцій, використовуючи робочі таблиці, досліджує касову книгу та перевіряє відповідність залишку готівки обліковим даним, здійснює огляд прибуткових і видаткових касових ордерів, контролює дотримання встановлених лімітів каси, а також аналізує своєчасність здавання виручки до банку (табл. 3.3) [57, с.135-140].

Таблиця 3.3

Робоча таблиця звірки касових залишків на ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС»

за період з 01.07.2023 р. по 23.07.2023 р

Дата	Залишок на початок	Находження	Витрати	Залишок на кінець	Коментар
1	2	3	4	5	6
02.02.2023	5 370,56	21 100,45	10 083	16 387,01	Перевищено ліміт, виправлено наступного дня
13.04.2023	7 114,23	15 200	3 500	18 814,23	Перевищено ліміт, несвоєчасно здано виручку
04.06.2023	10 110,02	7 633,04	9 200	8543,06	—

Особлива увага приділяється правильності оформлення касових документів. Аудитор перевіряє наявність підписів одержувачів коштів на кожному документі, відповідність погашення прибуткових ордерів штампом «Одержано», а видаткових — «Оплачено» із зазначенням дати, а також відсутність підчисток та виправлень.

При аналізі звіту касира та прикладених до нього документів звіряються номери останніх прибуткових і видаткових касових ордерів із записами у журналі реєстрації. У випадку виявлення розбіжностей у сумах чи нумерації з'ясовуються причини їх виникнення [57, с.135-140].

Також контролюється коректність підрахунку оборотів прибутку та видатків у касових звітах, визначення залишків на кінець звітного періоду, перенесення їх між сторінками та відповідність залишку рахунку 30 «Готівка» залишкам у Головній книзі.

Контроль касових операцій включає встановлення відповідності кореспонденції рахунків нормативам і правилам ведення обліку шляхом зіставлення звітів касира з даними облікових регістрів.

Додатково перевіряється рух довіреностей, порядок отримання, зберігання і обліку бланків як документів суворої звітності, включно з фіксацією місця зберігання, нумерації, кількості та вартості під час їх оприбуткування (Додаток Ц).

В ході перевірки безготівкових операцій була розроблена схема руху безготівкових коштів, що показує порядок надходження виручки на рахунок і її використання на господарські потреби (рис. 3.4).

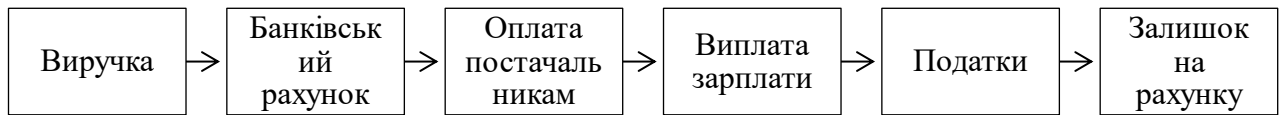

Рис. 3.4 Схема руху безготівкових коштів

Дотримання вимог чинного законодавства найбільш ефективно виявляється у процесі документальної перевірки. Однак перед її проведенням необхідно повторно оцінити стан внутрішнього контролю та систему обліку таких операцій, а вже після цього визначити доцільний метод перевірки — суцільний чи вибірковий. Оцінювання доцільно здійснювати шляхом проведення письмового тестування.

Аудитор здійснює звірку банківських виписок із даними реєстрів, аналізує платіжні інструкції, оцінює повноту й своєчасність відображення операцій у обліку, а також виявляє можливі ознаки несанкціонованих транзакцій (табл 3.3).

Таблиця 3.3

Тест для перевірки безготівкових операцій

№	Питання	Відповідь	Коментар
1	2	3	4
1.	Чи збігаються дані банку з обліком?	Так	Випадки розбіжностей не виявлено.
2.	Чи своєчасно проведено платежі постачальникам?	Так	Всі платежі підтверджені платіжними дорученнями.
3.	Чи є ознаки подвійного списання?	Ні	Порушень не виявлено.

Крім того, до обов'язків аудитора належить перевірка точності та обґрунтованості перерахувань коштів за товарно-матеріальні цінності (ТМЦ). Для цього порівнюють суми, зазначені в платіжних документах, із даними виписок банку та записами на рахунках 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» або 37 «Розрахунки з різними дебіторами». Одночасно здійснюється перевірка повноти та правильності відображення ТМЦ у

прибуткових документах. У разі сумнівів щодо достовірності документів або проведених операцій аудитор може здійснити зустрічну перевірку у постачальників [25].

Отримані дані дозволяють зробити висновок щодо стану системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю банківських операцій, а також визначаються основні напрями та методи подальшої перевірки. Якщо під час аудиту виявляються порушення, вони фіксуються у робочому документі «Перелік помилок і порушень, виявлених в ході аудиту грошових коштів» (Додаток Ш).

Після збору даних аудитор систематизує інформацію у робочих таблицях і схемах, групує виявлені порушення та визначення ступінь їхнього впливу на фінансову звітність (табл. 3.3).

Таблиця 3.4

Аналіз результатів аудиту грошових коштів

№	Порушення	Кількість випадків	Вплив на звітність	Рекомендації
1	2	3	4	5
1.	Перевищення ліміту каси	2	Мінімальний, виправлено	Підвищити контроль залишків
2.	Несвоєчасна здача виручки	1	Помірний	Встановити щоденний контроль
3.	Подвійне списання (банківські операції)	0	—	—

Завершальним етапом є систематизація отриманих результатів та підготовка аудиторського висновку (Додаток Щ).

Аудиторська перевірка операцій з грошовими коштами ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» за період з 01.01.2023 р. по 30.06.2023 р., виконувалася відповідно до положень Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [7] та МСА.

За результатами аудиту грошових коштів на ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» можна зробити такі висновки:

- 1) облік грошових коштів ведеться згідно з вимогами НП(С)БО та положеннями МСА;

- 2) суттєвих викривлень у фінансовій звітності за статтею «Грошові кошти» не виявлено;
- 3) необхідно удосконалити процедуру щомісячної інвентаризації каси та оптимізувати залишок коштів на рахунках для підвищення ліквідності.

За результатами перевірки встановлено, що облік грошових коштів ведеться відповідно до чинного законодавства України та облікової політики підприємства.

Зафіксовані незначні порушення(перевищення ліміту каси, несвоєчасна здача виручки) не впливають суттєво на достовірність фінансової звітності, проте рекомендується підвищити контроль за залишками та впровадити автоматизовану систему перевірки касових і банківських документів.

Фінансова звітність у частині відображення грошових коштів достовірно та в усіх ключових аспектах повністю висвітлює фінансовий стан підприємства.

3.4. Шляхи удосконалення аудиту грошових коштів на підприємстві

Аудит грошових коштів є однією з ключових складових контролю фінансово-господарської діяльності підприємства. Його ефективність визначає не лише достовірність фінансової звітності, а й здатність підприємства своєчасно виявляти ризики, запобігати фінансовим порушенням та забезпечувати раціональне використання ресурсів.

Проведений аудит грошових коштів ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» в період з 01.07.2023 р. по 23.07.2023 р., за операціями за період з 01.01.2023 р. по 30.06.2023 р.показав, що у цілому облік ведеться відповідно до законодавчих норм і облікової політики. Разом із тим було виявлено окремі недоліки, зокрема перевищення встановленого ліміту каси та затримки у здачі виручки.

Ці порушення не вплинули на достовірність фінансової звітності, проте свідчать про потребу посилення внутрішнього контролю й упорядкування

процедур аудиту. Саме ці моменти визначають напрями вдосконалення перевірки грошових коштів у майбутньому.

Удосконалення аудиту доцільно почати з посилення системи внутрішнього контролю.

На підприємстві важливо налагодити оперативний моніторинг касових операцій та забезпечити чітке дотримання графіка здачі виручки. Виявлені у ході перевірки недоліки свідчать, що навіть незначні відхилення від встановлених правил створюють ризики для фінансової дисципліни. У зарубіжній практиці внутрішній аудит розглядають як «першу лінію захисту» від помилок та шахрайських дій [62, с. 215].

Використання цього підходу дозволяє знизити рівень ризиків без залучення зовнішніх аудиторів. Для ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» актуальним стане:

- 1) запровадження щоденного контролю касових операцій та встановлення автоматичного оповіщення при перевищенні ліміту каси;
- 2) впровадження графіка своєчасної інкасації, щоб уникнути затримок у здачі виручки;
- 3) щомісячне звіряння банківських виписок з бухгалтерським обліком;
- 4) створення робочих інструкцій з чітким розмежуванням обов'язків;
- 5) регулярне проведення раптових інвентаризацій каси (не рідше одного разу на квартал) [41, с.24-29].

Ще одним напрямом вдосконалення має стати автоматизація процедур контролю. Досвід країн Європейського Союзу (зокрема в Німеччині та Польщі) свідчить, що навіть малі підприємства активно використовуються ERP-системи, які автоматично формують звіти про рух коштів та інформують про відхилення [40, с.26-33].

Водночас аудит показав, що ці можливості на ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» не використовуються повною мірою. Зокрема, у BAS можливо налаштувати автоматичний моніторинг за касовим лімітом, а також створити внутрішні звіти для відстеження руху готівки в розрізі окремих операцій.

Використання М.Е.Дос дозволяє забезпечити зберігання електронних копій касових ордерів і банківських виписок, що значно спрощує аудиторські процедури.

Для підприємства доцільно розглянути можливість переходу на електронні реєстри авансових звітів та створення внутрішньої бази цифрових копій банківських документів. Це не лише спростить аудит, але й підвищить прозорість фінансової діяльності [23, с.20-25].

Окрему увагу слід приділити формуванню чіткої методики проведення аудиту грошових коштів. У процесі перевірки необхідно поєднувати традиційні процедури (інвентаризація каси, перевірка касових ордерів, аналіз банківських виписок) із сучасними методами аналітичного огляду(ризикоорієнтований підхід, метод коефіцієнтів, бенчмаркінг) [41, с.24-29].

Окремим інструментом є форензик-аудит елементів грошових операцій, який застосовується у випадку підозри на шахрайство. Він дозволяє виявляти повторювані операції на невеликі суми, що можуть свідчити про «дроблення» платежів, або перевіряти транзакції з контрагентами, які не є типовими для підприємства [23, с.20-25].

Аудитору варто досліджувати не лише фактичну наявність коштів, а й ефективність їх використання, швидкість обороту та своєчасність розрахунків із контрагентами.

З метою систематизації перевірок доцільно розробити програму аудиту грошових коштів. У ній слід визначити мету аудиту, перелік завдань і процедур, а також строки проведення перевірки. Ця програма може бути використана як основа для проведення незалежної перевірки зовнішніми аудиторами у випадку залучення кредитних ресурсів чи інвесторів.

Для ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» така програма може передбачати щомісячні внутрішні звірки залишків готівки, квартальні інвентаризації каси та щорічне складання аудиторського висновку щодо статті «Грошові кошти» у фінансовій звітності.

Зарубіжна практика свідчить, що надійність аудиту підвищується за рахунок ризикоорієнтованого підходу (risk-based audit), коли увага приділяється найбільш уразливим ділянкам [62, с.296-302].

Для досліджуваного підприємства такими зонами ризику є дебіторська заборгованість, яка на кінець 2024 р. становила 168,1 тис. грн., та кредиторська заборгованість у розмірі 403,9 тис. грн. Наявність значних сум у цих статтях вимагає від аудитора більш ретельної перевірки.

В Україні такий підхід поступово впроваджується, але ще не закріплений у всіх практичних рекомендаціях.

Практика країн ЄС свідчить, що навіть на малих підприємствах доцільно застосовувати вибірковий аудит грошових операцій. У Польщі та Чехії малі фірми широко використовують внутрішні аудиторські анкети, які дозволяють оцінювати ефективність касових процедур [61, с.96-101].

В США значна увага приділяється аутсорсингу аудиту, коли зовнішні аудитори проводять перевірки окремих ділянок обліку кілька разів на рік. Такий підхід може бути корисним і для ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС», зважаючи на зростаючі обсяги операцій.

Перспективним є також удосконалення законодавства. Проекти змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачають посилення ролі внутрішнього аудиту навіть для суб'єктів малого бізнесу, що відповідатиме європейській практиці гармонізації облікових та контрольних процедур [6].

У Законі «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» зазначено, що підприємства, які не зобов'язані до обов'язкового аудиту, можуть проводити ініціативні перевірки для підвищення довіри партнерів і кредиторів [7].

На основі практики доцільно впровадити такі заходи:

- 1) запровадження регулярних ініціативних аудитів грошових коштів;
- 2) розробка внутрішніх положень щодо касових і банківських операцій;

- 3) впровадження внутрішнього контролю на основі принципу «поділу обов'язків»;
- 4) підвищення кваліфікації працівників бухгалтерії шляхом участі у тренінгах і семінарах з аудиту;
- 5) налагодження співпраці з незалежними аудиторами для отримання об'єктивної оцінки фінансової діяльності.

Отже, вдосконалення аудиту грошових коштів на ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» доцільно здійснювати за чотирма основними напрямками, серед яких: удосконалення внутрішнього контролю, автоматизація облікових процедур, формування програми аудиту та урахування зарубіжного досвіду. Реалізація цих рішень дасть змогу підвищити прозорість обліку, знизити ризики порушень та забезпечити довіру користувачів фінансової звітності.

Висновки до розділу 3

Дослідження аудиту грошових коштів на ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» підтвердило його значущість для гарантування достовірності фінансової інформації та підвищенні ефективності управління грошовими потоками. Аудит виконує контрольну функцію, виявляючи відхилення, та інформаційну, формуючи об'єктивні дані для ухвалення управлінських рішень. Він охоплює всі етапи руху коштів — надходження, використання, зберігання та звітність, що дозволяє оцінити законність операцій, своєчасність фінансових розрахунків і ефективність використання ресурсів.

Методологічні засади аудиту забезпечують системність, об'єктивність і доказовість перевірки. Вони включають підготовчий етап, оцінку внутрішнього контролю, виконання аудиторських процедур та формування висновків. На практиці аудит передбачає інвентаризацію каси, перевірку касових і банківських документів, звірку залишків коштів, контроль за розрахунками з дебіторами і кредиторами та аналіз оборотності грошових ресурсів.

Практична перевірка показала, що загальний облік відповідає законодавству та обліковій політиці підприємства, проте існують окремі недоліки, зокрема перевищення ліміту каси та затримки здачі виручки. Це вказує на необхідність посилення внутрішнього контролю, регулярного моніторингу касових операцій і впровадження чіткого графіка інкасації.

Підвищити ефективність аудиту дозволяє автоматизація облікових процедур, що забезпечує автоматичний контроль за лімітами, відстеження руху коштів та збереження електронних копій документів. Формування програми аудиту із застосуванням ризикоорієнтованого підходу, аналітичного огляду та форензик-аудиту сприяє своєчасному виявленню порушень та підвищенню достовірності фінансової звітності.

Комплексне вдосконалення аудиту на підприємстві озволяє підвищити прозорість обліку, знизити ризики фінансових порушень і забезпечити ефективне управління грошовими потоками.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дипломне дослідження дозволило проаналізувати сучасний стан обліку, дослідити проблеми аналізу та аудиту грошових коштів, а також

сформулювати практичні рекомендації для їх удосконалення.

Аналіз наукових підходів показав, що вітчизняні та зарубіжні дослідники – розглядають грошові кошти не лише як ресурс для розрахунків, а й як показник платоспроможності та фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Прийнято вважати, що їх своєчасний і точний облік є запорукою формування достовірної фінансової звітності та ефективного управління, але досі актуальною залишається проблема вдосконалення методики відображення операцій з грошовими коштами у бухгалтерському обліку.

Ключовим документом, який формує облік на підприємстві є наказ про облікову політику. Проведений аналіз показав, що система документального оформлення операцій (касові ордери, касова книга, банківські виписки, платіжні інструкції) забезпечує не лише фіксацію руху коштів, а й створює основу для подальшої аналітичної обробки даних.

Важливою складовою є розмежування обліку готівкових і безготівкових операцій, які відображаються відповідно на рахунках 30 «Готівка» та 31 «Рахунки в банках» з відповідними субрахунками. Така деталізація дозволяє відслідковувати рух коштів у національній та іноземній валюті. А використання облікових регістрів — передусім касової книги, журналів-ордерів, головної книги — забезпечує системність та прозорість інформації.

Синтетичний та аналітичний облік грошових коштів є підґрунтям для підготовки фінансової звітності, що дає змогу користувачам фінансової інформації отримати об'єктивне уявлення про ліквідність і платоспроможність підприємства.

Базою для написання практичної частини дослідження є ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС», основним видом діяльності якого є оптова торгівля.

Організаційна структура управління має лінійний характер, а облік веде бухгалтерія у складі двох осіб. В обліковій роботі використовується

програмне забезпечення BAS Бухгалтерія та М.Е.Дос, що дозволяє автоматизувати облікові процеси.

На підприємстві застосовується як готівкова, так і безготівкова форма розрахунків. Основними документами при готівкових операціях є касова книга, видаткові і прибуткові касові ордери та журнал їх реєстрації.

З іншого боку, безготівкові розрахунки виконуються через поточні рахунки підприємства в банку на підставі платіжних інструкцій, вимог-доручень, акредитивів, чеків, векселів та банківських виписок. Всі дані зіставляються з первинними документами і фіксуються на рахунках 31 «Рахунки в банках» та 30 «Готівка».

Господарські операції узагальнюються у в журналі-ордері №1. Для реєстрації касових операцій – відомість 1.1, тоді як за рахунком 31– у відомості 1.2.

Організація обліку грошових коштів на ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» у цілому є задовільною: застосовується програмна автоматизація, документальне підтвердження кожної операції, здійснюється контроль за достовірністю первинних даних.

Згідно з поглядами авторів аналіз грошових коштів повинен враховувати специфіку підприємства, галузі та зовнішнє економічне середовище.

На сьогодні базою аналізу виступають : концепція управління ліквідністю, прогнозування грошових розривів та співвідношення короткострокових активів і зобов'язань.

Кожне підприємство повинне забезпечувати баланс притоку і відтоку коштів, і тільки тоді це гарантуватиме платоспроможність у нестабільних умовах.

Проблеми аналізу грошових коштів на практиці пов'язані з обмеженістю інформації у звітності, труднощами у відстеженні напрямів руху коштів та застосуванням застарілих методик.

Найпоширенішими методами є вертикальний і горизонтальний аналіз звіту про рух грошових коштів, аналіз чистого грошового потоку, коефіцієнтний аналіз ліквідності та дослідження взаємозв'язку між прибутковістю та грошовими надходженнями.

Аналіз грошових коштів дозволяє визначити структуру й динаміку потоків у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, оцінити здатність генерувати додатній грошовий потік, встановити джерела його формування та рівень залежності від зовнішнього фінансування, виявити проблемні зони й розробити управлінські рішення щодо оптимізації.

Методологія аналізу передбачає кілька послідовних етапів. Перший етап — підготовка аналітичної бази. Другий – включає розрахунок ключових показників, зокрема коефіцієнтів абсолютної ліквідності, покриття грошових витрат та чистого грошового потоку. Третій етап — узагальнення результатів.

Основними показниками оцінки фінансової діяльності є дохід (виручка), прибуток та грошовий потік.

На ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» аналіз грошових потоків здійснюється на основі непрямих показників — залишків грошових коштів, дебіторську заборгованість, обсяг поточних зобов'язань та чистий фінансовий результат.

Через невеликі масштаби, аналітичного відділу немає — функції аналізу виконує головний бухгалтер разом із помічником і проводиться щоквартально та раз на рік. Основна увага приділяється контролю над надходженням і використанням коштів, оцінці платоспроможності та фінансової стійкості

Динаміка грошових потоків ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» нестабільна, що відображає недостатній рівень платоспроможності та труднощі у фінансуванні поточної діяльності без кредитів або відстрочок платежів.

Особливу увагу приділяють коефіцієнтному аналізу: оцінюють абсолютну та швидку ліквідність, фінансову незалежність, забезпеченість обігових активів власними коштами.

Проведений аналіз дозволяє сказати, що у 2023 році залишки коштів утричі перевищували показники 2022 року, що пояснюється зростанням виручки на 105% і частковим погашенням дебіторської заборгованості. У 2024 році залишки зменшилися більш ніж у 2,5 раза, однак підприємство зберегло прибутковість, що свідчить не про кризу, а про підвищене навантаження на витрати й необхідність оптимізації грошових потоків.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2024 році нижче нормативного рівня (0,2) та має критичну тенденцію зниження. А оборотність грошових коштів у 2023–2024 рр. відображає уповільнення обігу грошових коштів.

Аналіз структури оборотних активів підтверджує зменшення частки грошових коштів: 7,6% у 2022, 16,7% у 2023, 8,9% у 2024 рр. Після тимчасового збільшення у 2023 році кошти у 2024 році використовуються для розрахунків із кредиторами, закупівлі товарів та покриття збитків.

Фінансові результати за 2022–2024 роки демонструють зростання доходів у 2023 році та деяке зниження прибутку у 2024.

Основною причиною зменшення прибутку є зростання операційних витрат. Отримані значення свідчать про зниження ліквідності та зменшення швидкості обігу коштів, а також вкажуть на оптимізації витрат і посилення контролю за управлінням грошовими потоками.

Аудит грошових коштів охоплює всі етапи руху коштів, включно з надходженням, використанням, зберіганням та звітністю.

Порівняння вітчизняних та міжнародних підходів демонструє, що науковці України акцентують увагу на контрольній функції аудиту, тоді як МСА зосереджуються на оцінці ризиків суттєвого викривлення та побудові ефективних аудиторських процедур.

Водночас практика проведення аудиту стикається з проблемами недостатньої автоматизації процедур, обмеженого доступу до первинних документів, складності перевірки електронних платежів та ризиком формального підходу через стислий час на перевірку.

Методологічна база аудиту формує порядок його проведення, принципи, інструменти та процедури перевірки, забезпечуючи об'єктивну оцінку стану грошових ресурсів.

Для ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС» аудит здійснюється відповідно до НП(С)БО, МСА 200, 315 та 330, а через відсутність обов'язкової форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів» застосовуються непрямі методи аудиту.

Методика включає чотири основні етапи: підготовчий, оцінка внутрішнього контролю, виконання аудиторських процедур та формування висновків. Кожний етап передбачає конкретні дії: перевірку касових і банківських операцій, інвентаризацію готівки та банківських рахунків, контроль залишків і своєчасності розрахунків із дебіторами і кредиторами. Застосування документальних, аналітичних методів, тестування внутрішнього контролю та контрольних замірів.

В умовах специфіки ТОВ «ОВІДІЙ ПЛЮС», малого підприємства, аудит зосереджується на своєчасній інвентаризації каси, дотримання лімітів і своєчасності здачі виручки до банку, контроль розрахунків з контрагентами та перевірку касових та банківських документів, звірці залишків коштів, а також перевірку законності та обґрунтованості безготівкових операцій.

Виявлені порушення, такі як перевищення ліміту каси чи несвоєчасна здача виручки, носять незначний характер і не впливають суттєво на достовірність фінансової звітності.

Матеріали здійсненого дослідження дозволяють узагальнити, наведені в дипломній роботі – методи удосконалення обліку, аналізу та аудиту грошових коштів.

Передусім доцільно оптимізувати роботу з BAS «Бухгалтерія» та М.Е.Дос, а саме використання шаблонів (для оформлення касових ордерів, розрахунків з контрагентами, виплати заробітної плати). Налагодити автоматичний імпорт банківських виписок із системи «Клієнт-Банк» та впровадити електронні форми первинних документів із цифровим підписом відповідальних осіб.

Для вирішення проблеми з несвоєчасним оформленням документів було запропоновано встановити внутрішні регламенти щодо строків обробки, а також запровадити чек-листи перевірки повноти та правильності їх заповнення.

Суттєвим резервом удосконалення є деталізація обліку. Була винесена пропозиція розширити план рахунків окремими субрахунками за банками (311 – АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Банк Південний») та за видами авансів (371 – працівникам на відрядження, постачальникам)

До заходів з підвищення контролю належать: регулярні звірки залишків грошових коштів із банківськими виписками, щоденні звіти про наявність коштів на рахунках і в касі, а також ведення внутрішнього журналу перевірок.

Рекомендовано організувати щорічні курси та вебінари для підвищення кваліфікації працівників.

А на рівні облікової політики необхідно закріпити порядок ведення обліку безготівкових розрахунків, регламенти інвентаризації грошових коштів і лімітів каси, а також відповідальність за порушення касової дисципліни. Для управлінських потреб доцільним є складання щомісячного звіту «Доходи–Витрати–Чистий рух коштів» та щоквартального прогнозу руху коштів.

Основними проблемами методики аналізу грошових коштів є відсутність внутрішнього управлінського звіту про рух коштів, обмежене використання аналітичних показників та недостатня увага до оцінки ефективності використання фінансових ресурсів.

Запропоновані заходи передбачають впровадження спрощеної форми управлінського звіту по надходженням і витратам коштів, а також відстеження їх динаміки.

Було рекомендовано створити інтерактивний дашборд та розширити систему коефіцієнтів. Крім того, зазначено використовувати прогнозні

моделі і регресійний аналіз, що відкриває можливості до стратегічного планування.

Аналіз практики аудиту показав, що, були виявлені перевищення ліміту каси та затримки у здачі виручки, які свідчать про необхідність регулярного моніторингу касових операцій, встановлення чіткого графіка інкасації та створення робочих інструкцій з розмежуванням обов'язків.

Продемонстровано як варіант використання програмних продуктів, щоб здійснювати автоматичний контроль за дотриманням лімітів, відстежувати рух коштів у розрізі операцій і зберігати електронні копії документів.

Порушено питання формування чіткої методики аудиту, що поєднує традиційні процедури (інвентаризація каси, перевірка касових ордерів, аналіз банківських виписок) із сучасними, такими як ризикоорієнтований аудит, коефіцієнтний аналіз і бенчмаркінг. А новітній форензик-аудит окремих операцій дозволить виявляти шахрайські дії: «дроблення» платежів або нетипові транзакції з контрагентами.

Наголошено на необхідності регулярного проведення внутрішніх перевірок, та співпрацю з незалежними аудиторами.

Таким чином, комплексне вдосконалення обліку, аналізу та аудиту грошових коштів дозволить підвищити ефективність управління грошовими потоками, забезпечити прозорість обліку та знизити ризики фінансових порушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436–IV.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435–IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р., № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
5. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р., № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20>
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999р., № № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
7. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
8. Про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг : інструкція затверджена постановою правління Національного банку України від 29.07.2022 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22>
9. Про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків : інструкція затверджена постановою правління Національного банку України від 29.07.2022 р. № 162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#n11>
10. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні.
: інструкція затверджена постановою правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>

11. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 р. № 43. URL: <http://zakon.medsprava.com.ua/regulations/8451/481630>
12. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: інструкція затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
13. Про застосування стандартів аудиту: рішення Аудиторської палати України від 31.03.2011 №229/7. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr9_7230-11
14. Про затвердження Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг «Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг» від 27.09.2007 р. № 182/4. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr2_4230-07
15. Про затвердження Переліку послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми): рішення Аудиторської палати України від 27.09.2007 р. № 182/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr244230-11>
16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
17. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджено наказом міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
18. Антонюк П. П., Марченко Ю. А. Класифікація інструментів безготівкових розрахунків в Україні згідно норм чинного законодавства. Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 12(2). С. 8-11.
19. Бистріцька В. І. Облік й аудит грошових коштів та їх еквівалентів] / В. І. Бистріцька. – Вінниця : ВНТУ, 2021. – URL:

https://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/36912/1/Bystrytska_V.I._O_PDm-21.pdf

20. Білуха М.Т. Микитенко Т.В. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит: Підручник. – К.: Українська академія оригінальних ідей. – 2005. – 888 с.
21. Бланк І. А. Управління фінансовою стабілізацією підприємства/І. А. Бланк. Київ: Ніка-Центр, Ельга, 2003. 79.
22. Бондаренко Н., Бобирь О. Методичні підходи до аналізу грошових коштів підприємства // Галицький економічний вісник. – 2024. – Т. 88, № 3. – С. 58–69. – URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/88/1309.pdf>
23. Булкот Г. В., Мірко І. О. Особливості аудиту грошових коштів в умовах забезпечення кібербезпеки підприємства // Економіка, фінанси, право. – 2021. – № 10. – С. 20–25. – DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2021.10.4>
24. Бунда О. М., Брейт К. О. Особливості аналізу грошових коштів на підприємстві. Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу: збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Київ, 25 березня 2021 р. / упор. О. В. Ольшанська. Київ: КНУТД, 2021. С. 222–224.
25. Бунда О. М., Оляніна А. В. Аудит безготівкових розрахунків підприємств у сфері спорту. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2020. № 22. С. 94-101.
26. Бутинець Ф.Ф. Аудит: Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів. - 4-е вид., перероб. та доп. - Житомир: ПП "Рута", 2008. – 512 с.
27. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів; 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с
28. Височан О.С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація : 2009. –23 с.

29. Волошина-Сідей В. В., Рудь І. Ю., Портненко О. С. Управління грошовими потоками на підприємстві під час COVID-19. — Інфраструктура ринку : електронний науково-практичний журнал, 2021, вип. 54, с. 208–213. URL: <https://URL.org/10.32843/infrastructure54-33>
30. Головка В. І., Безкоровайна О. О. Методика, прийоми та організація аналізу грошових коштів та потоків підприємства. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2018. № 4(2). С. 16-18. 15.
31. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / 2-е вид., перероб. і доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. 424 с.
32. Дерев'янюк С. І., Кузик Н. П., Олійник С. О., Ганяйло О. М. Аудит : навч. посіб. / Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 380 с. – Бібліогр.: с. 345–349.
33. Дмитренко О., Ярмолюк О. (2022). Організація обліку руху готівки на підприємстві: особливості та проблемні аспекти в сучасних умовах. Економіка та суспільство, (44). URL: <https://URL.org/10.32782/2524-0072/2022-44-43>
34. Довгопол Н. В., Полозова Т. В., Радченко М. О. Бухгалтерський облік : навч. посіб. для студентів усіх форм навчання спеціальності 051 – Економіка. – Харків : ХНУРЕ, 2021. 300 с
35. Кийосакі Р.Т. Підніміть свій фінансовий IQ /Р.Т. Кійосакі; пров. з англ. С.Е. Борич. - Мінськ: Попурі, 2009. -256. URL:http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe
36. Коблянська О. І., Коблянська Г. Ю., Бабенко О. С. Облік і аудит операцій на поточному рахунку. Modern economics. 2018. № 7. С. 77-84. 28.
37. Козаченко А. Ю. Комплексний підхід до організації та методів проведення аудиту грошових коштів підприємства. Ефективна економіка. 2021. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9057>
38. Краєвський В. М., Колісник О. П., Гуріна Н. В. та ін. Фінансовий облік : навч. посіб. Ірпінь : Державний податковий університет, 2022. 616 с

39. Кучеренко Т. Є., Аніщенко Г. Ю. Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємств. Ефективна економіка. 2022. № 2. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10022>
40. Лоханова Н.О. Напрями удосконалення автоматизації аудиту в сучасних умовах здійснення аудиторської діяльності / Н. Лоханова // Наук. вісн. Одес. нац. екон. ун-ту. - 2024. - № 1/2. - С. 26-33.
41. Меліхова Т. О., Верьовкіна А. С. Удосконалення методики перевірки грошових коштів у національній валюті. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 1. С. 24-29.
42. Мельничук Г. С. Теоретичні аспекти проведення аналізу грошових потоків підприємства. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2018. № 2. С. 222-236.
43. Мельничук Т. А. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. Тернопіль: Галицька видавнича спілка, 2024. С. 45–47. URL: 10.32843/galicianvisnyk.88.1309
44. Міжнародний стандарт аудиту 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» / Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду та супутніх послуг. – Ч. I. – Київ: Міністерство фінансів України, 2016–2017. – с.95-125.
45. Міжнародний стандарт аудиту 210 «Узгодження умов аудиторських завдань» Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду та супутніх послуг. – Ч. I. – Київ: Міністерство фінансів України, 2016–2017. – с.126 - 149.
46. Міжнародний стандарт аудиту 230 «Аудиторська документація» / Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду та супутніх послуг. – Ч. I. – Київ: Міністерство фінансів України, 2016–2017. – с. 169.
47. Міжнародний стандарт аудиту 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта та його середовища» / Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду та супутніх послуг. – Ч. I. – Київ: Міністерство фінансів України, 2016–2017. – с.304.

48. Міжнародний стандарт аудиту 330 «Аудиторські процедури у відповідь на оцінені ризики» / Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду та супутніх послуг. – Ч. I. – Київ: Міністерство фінансів України, 2016–2017. – с.372 - 395.
49. Міжнародний стандарт аудиту 700 «Формування висновку та складання звіту аудитора щодо фінансової звітності» Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду та супутніх послуг. – Ч. I.– Київ: Міністерство фінансів України, 2016–2017. – с.748 - 804.
50. Мулик, Т. (2022). Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. Економіка та суспільство, (39). URL: <https://DOI.org/10.32782/2524-0072/2022-39-47>
51. Мултанівська Т. В., Воїнова Т. С. Аудит. Практикум. Навчально-практичний посібник. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. – 176 с
52. Остафійчук С. М. Грошові кошти та їх еквіваленти - найліквідніші активи підприємства / С. Остафійчук // Науковий вісник Ужгородського університету. - 2011. - Серія Економіка. Спецвипуск 33. Частина 2. - С. 215-220.
53. Очеретько Л. М., Харьковська О. В. Удосконалення обліку грошових коштів. Ефективна економіка. 2021. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9729>.
54. Панасюк О.В. Мазанович І.С. Удосконалення аналізу грошових потоків підприємства та їх оптимізація в процесі управління. Класичний приватний університет приазовський. Економічний вісник. Електронний науковий журнал №6(23). 2020 с. 128-133.
55. Писаренко Т. Організація управлінського обліку грошових коштів від операційної діяльності // Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. 2023. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/117>
56. Піскульова І. В., Мавріна М. І. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств: сучасний аспект. Ефективна економіка. 2022. № 1. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9900>

57. Подолянчук О. А. Первинний документ в аудиті: факт господарських операцій чи доказ? / О. А. Подолянчук, І. С. Захарчук // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(4). С. 135-140.
58. Пономарьова Т. В., Стріляна Я. О. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів на торговельному підприємстві // Бізнес Інформ. 2023. № 10. С. 270–275. URL: <https://jnas.nbuuv.gov.ua/uk/article/UJRN-0001458705>
59. Радіонова Н. Й., Пустовгар К. В. Методичні засади обліку грошових коштів та їх відображення в звітності підприємства // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2023. № 11 (145). С. 36–40. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/24850>
60. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 3-тє., випр. і доповн. – К. : Знання, 2007. – 668 с.
61. Савченко Л. А. Фінансовий контроль, аудит, бухгалтерський облік – основні категорії фінансово-контрольного права / Л. А. Савченко // Публічне право. - 2016. - № 4. - С. 96-101.
62. Савченко Р.О. Організація системи внутрішнього контролю на основі ризик-орієнтованого підходу / Р. О. Савченко // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер.: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. - 2013. - Вип. 2. - С. 296-302.
63. Сілівончик О., Скрипник, М. (2021). Організація обліку та методика аудиту грошових коштів на підприємстві. Економіка та суспільство, (29). <https://URL.org/10.32782/2524-0072/2021-29-42>
64. Сілівончик О.Б., Зінченко О.В. Організаційні та методичні засади обліку, аналізу і аудиту грошових коштів на підприємстві. – КНУТД, 2021. – 35 с.
65. Скорба О.А. Аудит грошових коштів / О. А. Скорба // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Випуск 22. – Суми: ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», 2007. С. 78-82.

- 66.Сметанко О.В. Технологія проведення внутрішнього аудиту операцій з грошовими коштами в акціонерних товариствах України / О.В. Сметанко // Економічні науки. 2016. № 7(25). с. 24-25.
- 67.Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : Підручник / В. В. Сопко, в. П. Завгородній.– к. : КНЕУ, 2004. 412 с.
- 68.Спільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2017. Вип. 1–2. С. 67–85.
- 69.Фесенко А., Матюха М. Нормативно-правове регулювання обліку операцій з грошовими коштами на підприємстві // Фінанси та банківська справа; оподаткування, облік і аудит. 2024. № 13. С. 91–98. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1253>
- 70.Філімоненко О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. : Кондор, 2005. – С. 351
- 71.Циган Р. М. Чинники удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства: макроекономічний аспект. Облік і фінанси. 2018. № 3. С. 83-97.
- 72.Школьник І. О., Боярко І. М., Дейнека О.В. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури». 2017. 368 с.
- 73.Шута Т.П., Матюха М.М. Методичні та організаційні аспекти обліку готівкових операцій. – КНУТД, 2022. – 27 с.
- 74.Ясишена В. В., Сисоєва І. М. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємств. Інноваційна економіка. 2012. № 2. С. 131–139.
- 75.Bubelo A., Razborska O. Analysis of the impact of the internal control system on the efficiency of cash management at the enterprise // Economic analysis. 2024. Vol. 34, No. 3. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6171>

ДОДАТКИ